

ZPRAVODAJ

2015

SEVERSKÉ SPOLEČNOSTI

ZPRAVODAJ SEVERSKÉ SPOLEČNOSTI 1/2015

*Webové stránky Severské společnosti včetně elektronické verze tohoto Zpravodaje naleznete na internetové adrese **www.severskaspolecnost.cz***

redakční uzávěrka: 31. října 2015

schváleno k vydání: 18. listopadu 2015 vedením Severské společnosti

vychází: listopad 2015

redakce: Jana Černá

tisk a distribuce: Česká pošta, a. s., Postservis České Budějovice

obálka: Paul Ambridge, pixabay.com

Příspěvky do Zpravodaje zasílejte na e-mailovou adresu: **cerna@severskaspolecnost.cz**.

Datum uzávěrky následujícího čísla zatím nebylo stanoveno.

Vážení přátelé,

stejně jako v předešlých několika letech Vám i letos do schránek přišlo pouze jedno číslo Zpravodaje. Věřím ale, že o to s větším zaujetím ho budete číst. Rádi bychom Zpravodaj vydávali ve dříve obvyklé periodicitě, finanční poměry nám to však nedovolují.

Ráda bych využila této příležitosti, abych Vás informovala o tom, že jsme kvůli ustanovení v novém občanském zákoníku nuceni do konce roku upravit *Stanovy*. Týká se to hlavně změny sídla Severské společnosti a našeho názvu, který se změní na *Severská společnost, zapsaný spolek (z.s.)*. Proto, abychom tomuto požadavku vyhověli, **svoláváme členskou schůzi**, na které bude změna odsouhlasena. Vzhledem k tomu, že nemáme už mnoho času, rozhodl se výbor tuto schůzi uspořádat před zahájením programu na každoroční oslavě svátku Sv. Lucie v neděli 13. prosince 2015 od 16:30 hodin v sále Baráček rychty (Tržnice 23/555, Praha). Na této schůzi Vás budeme také informovat o činnosti společnosti v poslední době.

Jako vždy bych zde také chtěla poděkovat lektorce našich kurzů švédštiny Ireně Karlsson a jejich organizátorovi Pavlu Dobrovskému za nezištnou činnost, která přispívá i k zájmu mladší generace o Severskou společnost. Osobně bych též ráda poděkovala všem členům výboru za práci, kterou pro společnost vykonávají, a rovněž tak výboru pobočky Severské společnosti v Brně.

Přeji Vám a Vaším blízkým příjemné prožití vánočních svátků, hodně zdraví, štěstí a spokojenosti do nového roku a těším se, že Vás uvidím na našich akcích. Prosím, pokud budete mít čas a možnost, přijďte 13. prosince na členskou schůzi a následně na výborný glögg Evy Novákové a jejích studentů.

Marta Janíková, předsedkyně Severské společnosti

Blíží se „malé Vánoce“ a finský Ježíšek

Polární kruh prochází severem Finska v blízkosti města Rovaniemi, které je označováno za vstupní bránu do finského Laponska. Před mnoha lety byla přesně na místě, kde leží polární kruh, postavena prostá dřevěná srubová chata, aby poskytla přístřeší poutníkům v této jinak pusté krajině, oplývající pouze lesy, lišejníkem a soby.

To ovšem mohlo být pravdou tak někdy před sto lety. Dnes je to oblast turisty velmi vyhledávaná a dostanete se tam velice pohodlně – letadlem do Rovaniemi a pak přepychovým autobusem k velké tabuli, označující polární kruh v několika jazycích.

Turistický ruch udělal své, a tak je dnes z prosté srubové chaty moderní nákupní turistické středisko, kde má své místo i Santa Claus, finsky Joulupukki. Sedává ve starobylé, svátečně vyzdobené sedničce, oblečen ve svém vánočním kostýmu, a po celý rok přijímá své malé i velké obdivovatele, kteří se s ním velmi rádi fotografují. Jeho pomocníci, skřítky v červených čepičkách – tonttu – pomáhají Joulupukkimu při zvládání množství pošty, kterou musí vyřizovat (*viz fotografie z Flickr.com*), neboť mezinárodní pošta sídlí hned vedle jeho sedničky, odkud můžete poslat pohlednici s razítkem polárního kruhu svým známým. Můžete zde rovněž zanechat adresu svých známých, hlavně dětí, které pak obdrží na Vánoce od Joulupukkiho dárek ve formě skládacího dopisu, pěkně provedeného v barvách a opěvujícího kouzelnou laponskou přírodu.

Už v předvánoční době začíná Joulupukki plnit svůj hlavní úkol. Přijede na saních tažených soby až na náměstí do Helsinek, obdaruje kolem stojící děti a „pikkujoulu“, neboli malé Vánoce, začínají. Prodávачky v obchodech si nasadí červené skřítkovské čepičky a obchody zazáří vánoční výzdobou.

Hana Kučerová, vedoucí finské sekce

Nové vydání překladu finského národního eposu Kalevaly

Minulý rok na podzim vydalo nakladatelství Academia český překlad finského národního eposu *Kalevala* a tím přispělo k letošní vzpomínce na 180. výročí prvního finského vydání tohoto mimořádného díla. Tato epická skladba čítající 22 000 run, veršů, vyprávějící příběhy Väinämöнена, Lemminkäinena, Ilmarinena a dalších hrdinů byla poprvé vydána ve Finsku 28. února 1835, a proto tento den slaví Finové každoročně jako DEN KALEVALY.

Nové vydání *Kalevaly* v češtině vychází z jedinečného překladu spisovatele Josefa Holečka z konce 19. století, dosud nepřekonaného. Překlad okomentoval anglista profesor Jan Čermák a rozsáhlou předmluvu v délce 21 stran připojila finštinářka, překladatelka, spisovatelka a nakladatelka Markéta Hejkalová. Vy zde vlevo vidíte známou ilustraci od malíře Akseliho Gallena-Kallely (zdroj: Wikimedia Commons), který se motivy *Kalevaly* proslavil.

Tomuto monumentálnímu dílu dalo vzniknout probouzející se národní uvědomění malých národů v Evropě, aby pod jeho vlivem nabylo nebývalého rozmachu. Byla to nesmírně obětavá a neúnavná práce Eliase Lönnrota, který na svých nespočetných cestách prošel pěšky odlehlé končiny Karélie – známé země pěvců – a naslouchal lidovým vypravěčům, kteří si, nezasaženi švédským vlivem, zachovali mateřský jazyk a uchovali legendy a písně svých předků. Své písně obvykle doprovázeli hrou na lidový nástroj zvaný kantele. Je to hudební nástroj podobný citeře a dosud ho ve Finsku můžeme slyšet na národních či lidových slavnostech.

Elias Lönnrot za svůj dlouhý život nasbíral velké množství těchto zpěvů a legend – run, ze kterých pak vytvořil ucelené básnické dílo, *Kalevalu*. Její ohlas byl nesmírný. *Kalevala* nebyla záležitostí vzdělanců, nýbrž všeho lidu. S *Kalevalou* spojil finský lid svou touhu a svůj boj o národní svébytnost. Našlo se mnoho pěvců, kteří při zvucích kantele dovedli zpívat tisíce veršů *Kalevaly* a za dlouhých zimních večerů dodávali síly sobě i svým posluchačům k zachování a povznesení národní svébytnosti.

Na rozdíl od hrdinských eposů některých jiných národů se v *Kalevale* nezpívá o hrdinských činech rytířů, o soubojích a dvorských slavnostech. *Kalevala* vyrůstá přímo ze života prostého lidu, pro nějž také byla určena. Opěvuje krásu finské přírody a hrdinství prostých lidí, jejich denní práci a zábavu, radosti i žalosti, jejich boje, vítězství i prohry. Přečtěte si ukázkou z *Kalevaly* podle překladu Josefa Holečka (SNKL, Praha):

*Moje mysl sobě žádá,
mozek můj mě ponabádá,
abych počal píseň pěti,
abych jal se vyprávěti,
zanotoval runu vhodnou;*

*Uvažoval, rozvažoval,
co že by se asi stalo,
kdyby rudu v oheň
do žáru ji hodil výhně;*

*Železo se poděsilo,
smrtelně se poplašilo,
o sveřepém slyšíc Ohni,
o svém bratru zlopověstném.*

*Řekl kovář Ilmarinen:
„Nic se tobě nepříhodi,
známým oheň neuškodí,
bratra svého nepopálí!
Až jen přijdeš v jizby Ohně,
v plápolavé žáry žárné,*

*mnohem krásnější se staneš,
mnohem stálejším a tvrdším,
hodným, abys mužům meči,
jehlicemi ženám bylo.“*

*Nato kýval Väinämöinen,
kázal přítel tiché vody
rodu svému rostoucímu,
pokolení zrajícímu,
by se zlatu neklanělo,
před stříbrem se nesklánělo:
tato slova prohovořil,
ozval se a zahovořil:
„Nikdy, milí hoši naši,
nikdy, příští bohatýři,
ať jste třeba velmožové,
nebo ať jste nezámožní,*

*nikdy, do nejdelší smrti,
pokud svítí jasná luna,
nemilujte kvůli zlatu,
nežeňte se kvůli stříbru!
Studený je zlata oheň,
mrazným dechem stříbro dýchá.“*

*Ať však tomu tak neb onak,
já proklestil pěvcům dráhu,
sehnul vršky strmých stromů,
oklestil jsem větve v cestě;
už je cesta ukázána,
pěšinka je vyšlapána
pěvcům příštím, dovednějším,
pěvcům lepším, bohatějším,
nuže, dej se v závodění,
vzrůstající pokolení!*

Ohlas *Kalevaly* byl nesmírný nejen ve Finsku, ale i za hranicemi. V *Kalevale* našel vzor i americký básník H. Longfellow, když psal indiánský epos *Píseň o Hiawathovi*. Českému čtenáři přiblížil *Kalevalu* Josef Holeček svým překladem, který je dosud jedním z nejlepších.

Kalevala silně povzbudila národní sebevědomí Finů a hlavně dokázala životaschopnost a bohatost finského jazyka, do té doby podceňovaného a odsouzeného živořit jen na zápraží samot. Situaci podobnou známe z našich vlastních dějin.

Lid čerpal z *Kalevaly* národní sebevědomí a další básníci, spisovatelé, malíři, sochaři a hudebníci našli a dosud nalézají v *Kalevale* inspiraci pro svá vynikající díla. Sibelius zkomponoval na motivy *Kalevaly* skladby *Labuť tuonelská* a *Lemminkäinenův návrat*, epizody z *Kalevaly* se odrazily na plátně a ve freskách malíře Akseliho Gallena-Kallely, do kamene je vytesal sochař Väinö Aaltonen. Eino Leino a další finští básníci začali psát v duchu a formy *Kalevaly*. I básníci a ostatní umělci mladší generace se stále vracejí ke *Kalevale* jako k nevyčerpatelnému zdroji lidové poezie.

N nejen v uměleckých dílech, ale i ve všedním životě se setkáme se stopami *Kalevaly*. Zajděte si třeba do obchodního domu, abyste se poohlédli po nějaké typické finské památce, kterou si chcete přivést domů, a hned v prvním poschodí narazíte na nápis „Imitace šperků z doby *Kalevaly*“. Finský národní epos a šperky? Ano, i touto formou ožívá duch *Kalevaly*. Po důkladné prohlídce celého obchodního domu se jdete pokochat pohledem na moře do malé přímořské kavárničky, objednáte si kávu – a hle, přijde vás obsloužit dívka v karelofinském kroji, zdobeném právě takovým šperkem, který jste viděli v obchodním domě. Má jím sepnutou blůzku u krku. A druhá dívka, obsluhující vašeho přítele, má podobný šperk zavěšený u pasu.

Kalevala není ve Finsku dílo, které patří literární historii. Žije ve vědomí finských lidí a Finové jsou na ni právem hrdí.

Hana Kučerová, vedoucí finské sekce

Švédsko mění bankovky. Nové se inspiroují osobnostmi místní kultury

Pokud jste byli v posledních měsících ve Švédsku, možná jste si všimli nových bankovek v nominální hodnotě 20, 50, 200 a 1000 švédských korun (SEK). V oběhu jsou od 1. října letošního roku – a platnost jejich starých verzí končí 30. června 2016. Nemáte ještě nějaké doma...?

Na trh se postupně dostanou i nové bankovky ostatních nominálních hodnot – 1. října následujícího roku budou uvedeny do oběhu nové sto- a pětisetkoruny, rovněž tak mince v hodnotě 1, 2 a 5 SEK. Stávající bankovky těchto hodnot i mince budou platné do 30. června 2017. Zaváděné bankovky jsou o něco menší než jejich starší varianty a pro zvýšení bezpečnosti a zamezení možnosti padělání jsou opatřeny řadou více či méně viditelných ochranných prvků. Jediný peníz, kterému se změny vyhnou, je současná desetikoruna.

Nová bankovka v hodnotě 20 SEK nese na aversu (líci) portrét nejen dětmi milované spisovatelky Astrid Lindgren (1907–2002), na reversu (rubu) obrázek s motivem přírody z jejího kraje Smålandu. Nejvýraznějším ochranným prvkem viditelným na první pohled je barvu měnící otevřená kniha v pravém rohu bankovky. **Na papírové padesátikoruně** se je k vidění portrét básníka, spisovatele, trubadúra, výtvarníka Everta Taubeho (1890–1976), na reversu kraj Bohuslän, odkud Taube čerpal inspiraci pro své verše. Ochranný prvek má podobu plachetnice. Všestranný umělec Taube je ve Švédsku stále velice populární osobností a dodnes inspiruje své kolegy z branže. Svědčí o tom i jeho sochy vzniklé v nedávné době – v Göteborgu v roce 1996 před novou budovou opery, ve Stockholmu pak mají hned dvě. Na Riddarholmen je Taube zvěčněn v sombreru a ponču, na náměstí Järntorget je zobrazen čekající na taxi, což mnoho turistů zaujme natolik, že se s ním rádi fotí.

Na bankovce hodnoty 200 SEK je zachycen světově známý režisér Ingmar Bergman (1918–2007), na reversu motiv z Gotlandu (Fårö), kde Bergman žil v závěru svého života. Ochranným prvkem je tematicky filmová klapka. **A na tisícikoruně** si všimnete diplomata a známého politika Daga Hammarskjölda (1890–1976), 2. generálního tajemníka OSN a člena Švédské akademie. Na jejím reversu vás upoutá horský motiv z kraje Lappland, ochranným prvkem je olivová ratolest. **Na připravované stokoruně** pak bude herečka Greta Garbo (1905–1990) a **na pětisetkoruně** operní zpěvačka Birgit Nilsson (1918–2005).

Více informací najdete na webu Švédské národní banky: riksbank.se/kollapengarna, odkud je i koláž níže.

Arnošta Vieweghová, členka brněnské pobočky

V pražském Domě vědy a techniky se v březnu uskutečnila beseda s Ing. Alešem Gothardem, ředitelem výstavby projektů společnosti Metrostav. Zorganizovaly ji společně Islandská sekce Severské společnosti a Česká manažerská asociace. Proč právě tito dva partneři? Ing. Gothard je držitelem titulu Mladý manažerský talent do 35 let za rok 2013 a v současné době působí jako vedoucí týmu, který na Islandu razí tunely. Právě o tom na besedě vyprávěl.

Metrostav působí na Islandu od roku 2006, kdy tam založil svou organizační složku (Metrostav a.s. útibú á Íslandi). Prvním projektem byl Hédinsfjardargöng, který se budoval v letech 2006–2010 a jehož hodnota byla 1,8 mld. Kč. Jde o dva dvoupruhové silniční tunely (3642 a 6930 m) propojující města Siglufjörður a Ólafsfjörður na severu Islandu, která byla v zimě prakticky odříznuta od světa – jejich vzájemná vzdálenost pak činila po nejkratší sjízdné komunikaci 240 km, přičemž vzdušnou čarou se od sebe nacházejí ve vzdálenosti pouhých 14 km. Ačkoliv v každém z těchto měst žije jen asi tisíc obyvatel, důvodem pro realizaci tohoto nákladného projektu bylo to, že islandská vláda se snaží zabránit migraci obyvatelstva do oblasti Reykjavíku a podpořit tradiční způsob života právě zlepšením dostupnosti takto izolovaných míst.

K hlavním výzvám, kterým tu museli čeští stavbaři čelit, patřila voda. Tunely byly – vzhledem ke geologickým podmínkám vyznačujícím se puklinami a zlomy – zasahovány velkými (a neočekávanými) přítoky podzemní vody, o teplotě pouze mezi 2 až 4 °C, jejíž tlak dosahoval až 30 barů. Takové hydrogeologické podmínky překvapily i místní zkušené odborníky. Problémem byla především teplota vody (cement přestával obvykle reagovat), a proto bylo potřeba přistoupit k aplikaci chemických injektáží, což se původně v takové míře nepředpokládalo. Razilo se tedy ve velmi těžkých podmínkách a je ke cti razičů a techniků, že se je podařilo zvládnout a tunely dokončit. Problémem jiného druhu bylo znehodnocení islandské koruny v důsledku tamní finanční krize, Metrostavu se však podařilo s islandským partnerem domluvit na kompenzacích.

Druhým projektem je Nordfjardargöng, který byl zahájen v roce 2013 a má být dokončen v roce 2017. Jeho hodnota má činit 1,5 mld. Kč. Jde opět o dvoupruhový silniční tunel, který propojí města Eskifjörður a Neskaupstaður na východě Islandu z obdobných důvodů jako v prvním případě – nepříznivé zimní počasí s přívaly sněhu znemožňuje průjezd stávající, asi 60 km dlouhou trasou, jejíž alternativou je pouze objížďka v délce 250 km. Navíc v Neskaupstaduru je umístěna důležitá „krajská“ nemocnice obsluhující oblast cca deseti tisíc obyvatel. Délka tunelu bude 7566 m, a stavba se tak po svém dokončení stane nejdelším tunelem na Islandu. Zde jsou hlavním problémem nesoudržné geologické podmínky (nesoudržné sedimentární vrstvy).

Na tomto místě je třeba uvést, že Metrostav používá v náročných tunelovacích podmínkách na Islandu metodu Drill&Blast (navrtej a odstřel), která vychází z norské tunelovací metody a ukázala se jako velmi efektivní. Poprvé ji Metrostav použil právě v případě Hédinsfjardargöngu, poté ve Finsku, v současné době s ní pracuje opět na Islandu a nově také v Norsku. Dohromady za posledních osm let Metrostav touto metodou vyrazil přes 16 km tunelů. A právě Ing. Gothard se na jejím zavedení významně podílel.

Vzhledem k tomu, že se Metrostav na Islandu osvědčil, čekají ho další projekty: Na polovinu roku 2015 bylo naplánováno zahájení stavby tunelu Bakkavegur u Húsavíku (940 m) a v roce 2016 tunelu Dýrafjardargöng v oblasti západních fjordů (5600 m).

Na závěr besedy se Ing. Gothard zmínil i o některých zajímavých aspektech mimopracovního života na Islandu, k nimž patří – vedle krásné přírody – třeba bohatý rybolov, koupání v horkých pramenech, sledování polární záře či zážitek z pozorování erupce sopky Holuhraun.

Besedu podpořila mj. slečna Kateřina Lukášová a představila několik potravinových produktů, které její firma z Islandu dováží.

Hana Petrová

Ve vile na pražské Štvanici byl 10. září 2015 zahájen celoroční projekt propagující severskou literaturu, READ NORDIC, který organizuje Skandinávský dům ve spolupráci s velvyslanectvími skandinávských zemí a dalšími institucemi. Celá akce vyvrcholí na květnovém knižním veletrhu Svět knihy 2016 v Praze, kde budou severské země tentokrát čestnými hosty.

Na zahajovacím večírku Read Nordic se mohli návštěvníci seznámit s produkcí českých nakladatelství, které mají knihy severských autorů ve svém edičním plánu (a to nikoli jen stále populární detektivky), zhlédnout krátké severské filmy a desetiminutové představení, v němž se to hemžilo narážkami na známé severské spisovatele a díla, a zúčastnit se výměnné knižní burzy. V duchu hesla „Drink Nordic“ pak měli možnost ochutnat vodku z různých severských zemí (u nás je běžně k dostání pouze finská a švédská Absolut) nebo koktejly nesoucí jména, která rovněž odkazovala na severskou literaturu. Pod názvem „Strindbergova manželka“ se skrývala stará dobrá Bloody Mary, v barmanově podání výrazně pikantní chuti. Slavný švédský spisovatel a dramatik měl ovšem manželky tři a na dotaz, která z nich tomuto velmi říznému nápoji odpovídá, jsme se dozvěděli, že to bude nejspíš kombinace všech tří. Majitelé chytrých telefonů se mohli hned na místě připojit k příslušné aplikaci a přihlásit se do **soutěže**, v níž mají za úkol přečíst osm severských knih podle zadaných kritérií. Informace byly naštěstí dostupné i v tradiční papírové verzi. Hlavní cenou je zájezd do Skandinávie od CK Periscope, ale pro účastníky jsou připraveny i další hodnotné ceny. Plné znění pravidel a podmínek soutěže naleznete na www.readnordic.cz, ta základní v navazujícím článku.

Na zahájení se velvyslanci Dánska, Finska, Norska a Švédska také svěřili se svou nejoblíbenější knihou ze severské produkce. „Já si nejvíce cením *Přistěhovalců* od Vilhelma Moberga,“ řekla velvyslankyně Švédského království Annika Jagander. Zmínila tak část čtyřdílné ságy švédského klasika V. Moberga (1898–1973; *Vystěhovalci*, *Přistěhovalci*, *Usedlíci* a *Poslední dopis do Švédska* 1949–59, v roce 1962 vydané pod souborným názvem *Román o vystěhovalcích*, č. *Vystěhovalci 1-2*, 1965). Román o vlně vystěhovalců z chudého švédského venkova do Ameriky v polovině 19. století se v současné době stává velmi aktuální vzhledem k uprchlické krizi, která zachvátila západní Evropu. Paní velvyslankyně tak nepřímou připomněla, že Švédsko, které se v posledních desetiletích stalo díky štědrému sociálnímu systému vyhledávaným útočištěm migrantů z celého světa, bývalo v minulosti zemí, z níž proudily davy „ekonomických“ emigrantů hledajících lepší živobytí v cizině. I dánský velvyslanec, pan Christian Hoppe, zvolil klasické dílo, román Henrika Pontoppidana (1857–1943) *Šťastný Per* (1898–1904), z něhož se prý můžeme hodně dozvědět i o dánské mentalitě. Není to ale nic moc lichotivého, protože jde vlastně o příběh životního ztroskotance, takže titul je spíše ironický. Zdánlivě neúspěšná dráha je ale výsledkem jeho vlastní volby a titulní hrdina nakonec dochází k sebepoznání, a to není zase tak málo.

Projekt Read Nordic uvede postupně každý měsíc od září do května nejrozumnější literární žánry a jejich autory z Dánska, Norska, Švédska, Finska a Islandu. V říjnu například zavítali do Prahy komiksoví autoři ze Severu v rámci každoročního festivalu KomiksFEST!, na němž Švéd Joakim Pirinen prezentoval svůj nový komiks *Švédská temnota*. Zájemci, kteří nechtějí přijít o žádnou z akcí, mohou kampaň neustále sledovat na sociálních sítích, jako je Facebook, Instagram a Twitter.

Argo na Severu

Začátkem října se v rámci Read Nordic čtenáři seznámili hned se čtyřmi novými severskými tituly v českém překladu z produkce nakladatelství Argo.

V průběhu literárního večera redaktoři a překladatelé představili povídkovou sbírku *Na hraně* (dánsky 2008, č. 2014; překlad Markéta Kliková) Dorthy Norsové (*1970), první dánské autorky, které otiskli povídku v prestižním časopise *The New Yorker*; dále strhující válečný román z finského Laponska *Porodní bába* (finsky 2012; č. 2015, překlad Jitka Hanušová), který napsala Katja Kettu (*1977) a stal se doslova literární senzací, byl přeložen do téměř dvaceti jazyků a chystá se i jeho filmová verze; drsný norský thriller Toreho Renberga (*1972) z podsvětí ve městě Stavanger, *Tak zítra* (norsky 2013; č. 2015) v překladu Víta

Penkaly; a již starší psychologickou detektivku švédské autorky Kerstin Ekmanové *Umíráček* (švédsky 1962, č. 2015, překlad Jana Holá), odehrávající se počátkem 60. let v uzavřeném prostředí skupiny lovců losů v severní části Švédska.

Zatímco s prvními třemi autory se čeští čtenáři setkávají poprvé, Ekmanová (*1933) je u nás známá díky svému asi nejslavnějšímu románu *Černá voda* (šv. 1993), který Argo vydalo před dvěma lety ve skvělém překladu Dagmar Hartlové. Román ověnčený řadou cen, mimo jiné i prestižní cenou Severské rady, se v anketě čtenářů deníku *Sydsvenska Dagbladet* dokonce umístil na prvním místě jako nejlepší švédská detektivka všech dob (*Umíráček* byl patnáctý), přestože nejde o detektivku v pravém slova smyslu.

V letošním „roce severské literatury“ se můžeme těšit na řadu dalších titulů skandinávských autorů různých generací a žánrů. Takže Read Nordic!

Jana Holá, vedoucí švédské sekce

Zapojte se i Vy do velké čtenářské výzvy! Začít můžete ještě dnes

Přečtěte do konce dubna 2016 osm severských knih podle zadaných kritérií a soutěžte o zájezd do Skandinávie od CK Periscope a další hodnotné ceny. Sdílejte své čtenářské zážitky na sociálních sítích s hashtagem #readnordic a vyhraje každý měsíc. Na závěr vyplňte leták nebo elektronický formulář a soutěžte o účast ve finálovém kole na veletrhu Svět knihy Praha 2016.

Jaké knihy máte přečíst?

Úkolem čtenářské výzvy je přečíst celkem osm severských knih, které odpovídají následujícím kritériím:

Přečetl/a jsem severskou knihu, ...

... ve které je hlavní postavě méně než 18 let.

... ve které se děje něco nadpřirozeného.

... která byla napsána před více než 100 lety nebo jejíž děj se odehrává před více než 100 lety.

... která má více než 350 stran.

... jejíž český překlad vyšel v roce 2015 nebo 2016.

... která byla zfilmována.

... která obsahuje alespoň jednu báseň.

... která mě rozesmála.

Začátkem každého měsíce jsou na webu www.readnordic.cz zveřejňovány tipy na knihy, aby Vám organizátoři soutěže usnadnili výběr. Jejich doporučeními se ale řídit nemusíte.

Co můžete vyhrát?

Soutěž probíhá na dvou úrovních – **měsíční čtenářské výzvy** a **hlavní čtenářská výzva**.

První cenou hlavní čtenářské výzvy je zájezd do Skandinávie, který věnovala CK Periscope Skandinávie. Ceny měsíčních čtenářských výzev jsou zveřejňovány spolu se zadáním vždy prvního dne v daném měsíci na sociálních sítích kampaně #ReadNordic.

Více najdete na www.readnordic.cz.

Jeden den v Helsinkách

„Strávila jsem v červnu týden v Helsinkách. Manžel pracoval a já jsem měla čas na výlety a poznávání města a okolí,“ napsala nám naše příznivkyně Jiřina Muzikářová a pokračuje líčením svých severských dobrodružství...

„Viděla a zažila jsem mnohé. Poznala jsem národní styl, nádhernou secesi, prošla místní luteránské kostely postavené obvykle na přelomu 19. a 20. století, otevřely se mi i dveře zamčeného kostela, protože jsem „náhodou“ oslovila na ulici pána, který měl klíč (připravoval večerní koncert). Velkým zážitkem pro mě byla návštěva nádherného pravoslavného kostela v centru v době křtu. Ale o tom třeba jindy. Musím Vám totiž vyprávět o jednom dni, který byl skutečně výjimečný. Výjimečný na setkání s lidmi.

Je to vlastně výhoda, pohybovat se sama v cizích krajích, člověk lépe vstřebá atmosféru a podaří se mu snáze navázat kontakt s místními lidmi. A o to přeci při cestování jde – poznat jiné kultury, jiné světy. Vyslechnout názory, zeptat se na život, na radosti a trápení, na politickou situaci, zkrátka přiblížit se místní mentalitě.

Rozhodla jsem se jeden den věnovat okrajové části finského hlavního města, která se jmenuje Espoo. Je součástí tzv. Velkých Helsinek. Skládá se z několika moderních čtvrtí, největší výstavba zde vznikala až ve 20. století. Chtěla jsem navštívit čtvrti Otaniemi a Tapiolu. Nastudovala jsem si, co mohu vidět v dané oblasti, která není centrem pozornosti davů turistů, ale přesto stojí za to ji navštívit.

V Otaniemi se nachází výjimečný architektonický skvost – Helsinská technická univerzita. Jejím autorem je známý finský architekt Alvar Aalto. Prošla jsem ji celou včetně neskutečného prostoru – obrovské hlavní posluchárny. Tak dlouho jsem brala za kliku, až se dveře otevřely... Neuvěřitelný strop vedený v diagonále směrem k profesorskému stupínku, celý zvlněný. Podobný je ve čtvrti Tapiola v místním koncertním sále. Tam mi odemkli dveře místní správci. A hle – obdobný strop. Že by stejný architekt? Ne on, ale jeho žák, zní odpověď. Moc zajímavé.

Chtěla jsem ale především poznat místní kostely. V Tapiole jsem objevila jeden nádherný pravoslavný. Je poměrně nový, cca 15 let. Vstoupím dovnitř a tam hodují lidé – je tu nějaká slavnost. Nenechám se odradit, projdu a vstupuji do hlavní části kostela. Je celý pomalovaný biblickými výjevy, tak, jak je to v pravoslavných kostelech běžné. Potřebuji se ztišit, usedám na lavici a medituji. Za nějakou chvíli ke mně usedá kněz. Začínáme si povídat. O životě, o víře. Později se přesouvám do hlavního sálu. Dozvídám se, že můj nový přítel je Rus, který již 17 let žije ve Finsku. Slaví křest svého 4. dítěte. Když mu prozradím, že jsem z Prahy, volá svoji ženu, představuje mě. Své ANO si totiž před lety řekli na Karlově mostě v Praze. Oba se radujeme. Je toho více, co nás spojuje. *(Manžele vidíte na fotografii.)*

V Tapiole jsem si za cíl vyhlédla neobyčejný hřbitov. V jedné jeho části se nacházejí sloupy s malými destičkami se jmény zemřelých a s úchytem pro vázu s květinou. Pod sloupem jsou všichni vyjmenovaní pohřbení. Povídám

si s jednou starou paní, leží tu její muž. Kupodivu i na takovém místě má smysl pro humor. Život jde dál. Na konci hřbitova je velká deska na zdi se jmény zemřelých a opět s možností přinést květiny. Mladá žena mi vypráví o svém muži. Jeho jméno je na desce. Zahynul na motorce, byli spolu jen tři roky. Smutné. Snažím se s ní mluvit, dát jí naději.

V Otaniemi jsem hledala kapli. Moderní, leží na takovém vršíčku – ale vůbec jsem si jí zprvu nevšimla, prošla jsem kolem. Už jsem to vzdávala, nikdo z místních netušil, kde mají kostel. Věřících je ve Finsku čím dál méně, prý mají s církví špatné zkušenosti. Je pravda, že nás v jednom obřím kostele v centru Helsinek bylo na bohoslužbách jen sedm.

Až jeden mladík si na kapli vzpomněl. Byla nedaleko, schovaná mezi stromy. Vstoupila jsem dovnitř. Proti mně vycházeli dva Japonci, muž a žena. Zahlédnu hráčku na klavír. Začíná hrát. A pak zpívat. Nádherně. Citlivě. Emotivně. Měla jsem pocit, že se stal zázrak. Nechápala jsem, kde se tam vzala. Vypadalo to skoro, jako když hraje a zpívá na moji počest. Že jsem přišla. Že jsem vytrvala a kostel našla. Jakoby ji sem poslali andělé. Ti přece posílají andělskou hudbu. Japonci se vrátili. Jen jsme se na sebe s úžasem dívali.

Teprve když vše skončilo, tak jsme se dozvěděli, že zpěvačka zpívala finskou lidovou píseň, baladu. Protože má večer vystoupení. Někdy prý sem chodí cvičit. Ale zase ne tak často. Já jen říkám: Děkuji. Za tak krásný zážitek. A ještě něco. Přední strana presbyteria kostela má podobu obdélníku, je celý prosklený. A za ním jsou stromy, květiny, zkrátka příroda. A uprostřed stojí bílý kříž... do toho ta píseň. Mám chuť zvolat – já chci ještě!“

Jiřina Muzikářová

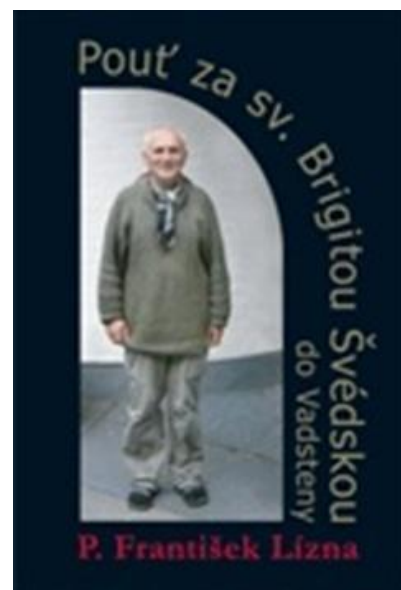
Pouť za svatou Brigitou Švédskou do Vadsteny

Nedávno jsem obdržela knížku *Pouť za sv. Brigitou Švédskou do Vadsteny* od P. Františka Lízny, nakladatelství Cesta Brno. Autor je znám české veřejnosti poutními cestopisy, ve kterých popisuje svoje pěší poutě. V několika knížkách sdělil čtenáři velmi realisticky a upřímně své zážitky a dojmy z cest za sv. Jakubem (trasu z Fatimy do Compostely), do Sienny za sv. Kateřinou Sienskou a do Říma za sv. Cyrilem a Metodějem.

Sv. Brigita Švédská žila ve 14. století, je patronkou Evropy a Švédska, vdov, zdravotníků, poutníků a umírajících. Byla šlechtického původu a šťastně vdaná, matkou osmi dětí. Po skonu manžela se věnovala sociální práci. Založila klášter ve Vadsteně a řád Nejsvětějšího Spasitele, pro který vypracovala regule. Působila i v Římě, kde zemřela, ostatky do Švédska převezla její dcera. Veřejnost pravděpodobně zná Brigitina vidění, která jsou zaznamenána v knihách Zjevení a která významně ovlivnila náboženský život a kulturu ve středověku.

Autor zmíněné knihy (viz foto z *Kosmas.cz*) popisuje na 70 stranách 45 etap, které ušel z Vyšehorek na Moravě, kde bydlí, do švédské Vadsteny; obvykle poutě absolvuje sám. Nocuje podle možností, ovšem nikdy se nejedná o drahé hotely a restaurace. V mnoha případech přespává i v přírodě. Sám říká, že život je jako pouť, někdy se vše podaří, jindy je třeba být skromným, překonat obtíže, nikdy se nevzdávat.

Poutnictví bylo nejvíce rozšířeno za středověku. Dnes se fenomén dlouhého putování za určitým cílem obnovuje a vrací do moderní společnosti. Lidé si potřebují během cesty utřídit myšlenky, být sami sebou, meditovat, vzpomínat na zemřelé i blízké, zvládnout fyzické i psychické těžkosti a nakonec dojít do cíle. Zvítězit nad sebou a dosáhnout vysněné mety. Autor závěrem píše: „Ráno jsem vstal a minutu před devátou hodinou jsem poklekl u ostatků svaté Brigity a ostatních neznámých mučedníků. Pláču. Modlím se až do dvanácti hodin.“

Lidmila Němcová, vedoucí islandské sekce

Vzpomínky nejen na švédské hokejisty v Praze

Jan Vaněk (25. srpna 1930 – 23. února 2015) byl sportovní redaktor, překladatel a tlumočník, ale i sportovec, pozemní hokejista, sportovní funkcionář, rozhodčí a trenér.

Absolvoval nejprve Pedagogickou fakultu a poté Filozofickou fakultu UK, obor germanistika (němčina – švédština). Po promoci začal pracovat jako redaktor se zaměřením na sport. První článek, který byl o pozemním hokeji, jeho celoživotní zálibě, publikoval v *Československém sportu*. Přispíval i do dalších sportovních periodik. Když jej nový šéfredaktor požádal, aby napsal něco o švédském ledním hokeji, stal se z něj po určitou dobu expert na Skandinávii. Jeho publicistická činnost byla poměrně rozsáhlá a v podstatě dvojího zaměření. Byl iniciátorem vydání první knížky o pozemním hokeji, autorem

metodické příručky *Pozemní hokej – sport pro chlapce a děvčata* a publikací k 70., 80., 90. a 100. jubileu pozemního hokeje i průvodce po Švédsku. Nakonec se mu splnil sen pomáhat celému hnutí pozemního hokeje prostřednictvím časopisu *Náš hokej*, vydávaného Českým svazem pozemního hokeje (ČSPH). Sportovní novinařina ale nebyla jeho jediným povoláním. Druhým byla práce tlumočníka ze švédštiny. **Právě při příležitosti třiceti let jeho tlumočnické praxe vznikl v roce 1984 tento rozhovor pro časopis *Gól*, který Vám přinášíme i proto, abychom uctili jeho památku.**

Jan Vaněk se švédským tenistou Björnem Borgem, s nímž dělal v září 1979 rozhovor. (Z archivu Vaňkových.)

Kde a jak jste se naučil švédsky?

Popravdě řečeno dostal jsem se ke švédštině tak trochu oklikou. Studoval jsem nejprve na pražské Pedagogické fakultě a při přestupu na Filozofickou fakultu jsem se měl původně v úmyslu zabývat sociologií. Z toho však sešlo, a místo toho mi byly nabídnuty dvě jazykové kombinace na germanistice. Zvolil jsem si němčinu jako hlavní a švédštinu jako vedlejší předmět. Švédštinu jsem si vybral proto, že ke sportovcům Severu jsem od mládí měl nějak blízko. Když tuto volbu posuzuji dnes, až se divím své odvaze. Nevěděl jsem totiž, ani jak se švédsky řekne „a“. Začátky byly proto krušné, nakonec jsem toto období šťastně překonal a po nějaké době s úspěchem složil další zkoušky na univerzitě v Uppsale.

Jak jste se dostal k tlumočení?

Mým velkým koníčkem byl a dodnes je pozemní hokej, který jsem řadu let sám hrál. Dost brzy jsem se stal i funkcionářem a v době, kdy jsem v ústřední sekci pozemního hokeje zastával funkci mezinárodního pracovníka, jsem se seznámil s dnešním místopředsedou LIHG Ing. Miroslavem Šubrtem, který tehdy

pracoval v mezinárodním oddělení SVTVS. Ten mě v roce 1954 požádal o spolupráci. Poprvé jsem tlumočil jednomu švédskému novináři, tlumočnický debut se sportovci jsem si odbyl při mezistátním utkání atletů se Švédy na Strahově, kde jsem vypomáhal zkušenému a dnes již zesnulému E. Beldovi.

Takže jste zřejmě netlumočil jen hokejistům a fotbalistům, s nimiž Vás obvykle vídáme?

To rozhodně ne. Postupně jsem vystřídal celou škálu sportů. Tlumočil jsem mj. házenkářům, stolním tenistům, basketbalistům, cyklistům a samozřejmě pozemkářům. Hokejisty a fotbalisty jsem přece jen doprovázel nejčastěji. Paleta sportovců, které jsem takto poznal, je opravdu pestrá, to mi však nikdy nevadilo, bavilo mě se seznamovat se specifičností jednotlivých sportovních odvětví i s jejich problematikou.

Na kolika MS či ME či dalších významných akcích jste působil jako tlumočník?

Třicet let je přece jen poměrně dlouhá doba, a tak bych Vám dnes těžko všechny vypočítal. Tlumočil jsem každopádně na MS v ledním hokeji v roce 1972 a 1978, na MS v házené, ve stolním tenisu a asi na čtyřech Závodech míru. Dost kuriózní vzpomínky mám na ME žen v košíkové, kde jsem tlumočil družstvu Finska. Švédština se ve Finsku dost běžně používá, je i druhým vyučovacím jazykem. Zvláštní shodou okolností hovořil švédsky pouze vedoucí výpravy a jedna hráčka, a tak nezbylo nic jiného než vše tlumočit dvakrát. Vedoucí tohoto sympatického týmu však překypoval ochotou, a tak vše nakonec dopadlo k plné spokojenosti. Sám jsem si za dobu mistrovství osvojil aspoň nejdůležitější výrazy z finštiny, která jak známo se švédštinou nemá nic společného – jde o ugrofinskou jazykovou větev.

Jistě jste netlumočil jen sportovcům – které tlumočení jste považoval za nejobtížnější?

Za vůbec nejtěžší a nejnamáhavější mohu označit simultánní překlady – třeba u filmu, kdy je třeba dodržet při rychlé změně obrazu tempo a překládat obratem vše, co je slyšet ve sluchátkách. Každé odvětví lidské činnosti má do jisté míry „svůj“ jazyk, svou zvláštní terminologii. Vzpomínám si, jak jsem se dost zapotil třeba při překladu u hlavního architekta nebo při přednášce fyziologa.

Vraťme se ke sportovcům – na které setkání s významnými osobnostmi nejraději vzpomínáte?

Hned tak nezapomenu na září 1979, přesněji řečeno na rozhovor s Björnem Borgem i na vše, co mu předcházelo. Borgovým poradcem a stálým průvodcem na jeho cestách světem byl bývalý vynikající tenista Lennart Bergelin, proslulý například i tím, jak střežil Borga před novináři. K žádnému rozhovoru nesmělo také dojít bez jeho výslovného souhlasu. Shodou okolností jsem při Borgově pobytu v Praze tlumočil švédským hokejistům týmu Tre Kronor a jejich lékař Christian Åkermark se nabídl, že mě se svým dobrým známým Lennartem Bergelinem seznámí. Rozhovor probíhal dobře až do chvíle, kdy Bergelin zjistil jeho pravý důvod. S úsměvem, ale naprosto rezolutně interview odmítl se zdůvodněním, že Borg má nabitý program a že se před daviscupovým střetnutím nesmí rozptylovat. Vše vypadalo dost beznadějně.

Při utkání hokejistů ve Sportovní hale jsem však najednou zjistil, že nad střídačkou modrožlutých sedí Björn Borg sám, bez Bergelina. O prvé přestávce jsem ho požádal o rozhovor, o druhé jsme se sešli. Rozhovor s Borgem mám dodnes natočený na magnetofonové pásce. Byl to úplně jiný Borg, než jak jsem ho znal z tenisového dvorce, kde si pravidelně nasadil masku, kterou deprimoval i otřelé soupeře – odhadnout jeho pocity, zda je nervózní či klidný nebo se raduje, to bylo vždy zcela nemožné. Tato maska ostatně nemizela ani mimo kurt, na první pohled budil dojem naprosté nepřístupnosti. Byl v tom patrně jistý obranný úmysl, jako by ho nepřítomný pohled izoloval od kolotoče zájmu, který se kolem něho roztočil všude, kam přišel. Tím větší šok jsem zažil při rozhovoru. Najednou byl z Borga docela příjemný mladý muž, na němž vůbec nezanechalo stopy, že ve svých 23 letech již čtyřikrát vyhrál Wimbledon a byl mistrem světa. Odpovídal ochotně, jasně a přesně, klidně a přátelsky. Na všechny otázky. Neuhýbal, vyprávěl bez nejmenšího zaváhání jak o tenise, tak i o svém osobním životě. Byla to opravdu radost si s ním popovídat.

Z nedávných setkání stojí za zmínku oněch několik dní, kdy jsem tlumočil předsedovi Sportovního svazu Švédska, pětadesátiletému Karlu Frithiofsonovi, při jeho jednání s představiteli naší tělovýchovy.

Když jsme se na letišti loučili, prohodil: „Chybělo mi u vás jediné: velice zajímavý program, který jsem tu s chutí absolvoval, mi nedovolil si zaběhnout obvyklou denní dávku – 15 km!“

Zažil jste při tlumočení nějaký „trapas“?

V živé paměti mám stále jedno „okno“, i když termínově spadá do šedesátých let. Tehdy jedna švédská výprava předávala na rozloučenou s Ostravou hostitelům velký upomínkový dar a já si najednou ani za nic nemohl vzpomenout na český název, jak se totiž tento symbolický a v hornictví běžný předmět jmenuje. Přitom celý švédský projev se kolem něho točil. Nezbylo mi nic jiného než vše popisovat. Ať to zní jakkoliv neuvěřitelně – zejména pro toho, kdo nikdy netlumočil – český název mi zkrátka „vypadl“. Až najednou, shodou okolností při překladu poslední věty vedoucího švédské výpravy, se mi slůvko jakoby začarované vybavilo! S poněkud oroseným čelem a s vítězoslavným úsměvem, jehož pravý smysl těžko někdo z přítomných chápal, jsem přeložil větu, aby tento kahan stále připomínal návštěvu Švédů v Ostravě...

Ve Vašem vyprávění je kus sportovní historie – nevedl jste si třeba písemné záznamy?

Dnes docela lituji, že nemám album s podpisy či fotografiemi těch, které jsem doprovázel. Ve svém jinak docela rozsáhlém archivu mám jen výstřižky z novin a časopisů s články, které jsem ve spojitosti s pobytem švédských sportovců napsal, a odznaky případně vlaječky těch oddílů či reprezentačních celků, které jsem jako tlumočník u nás doprovázel.

Je vidět, že se Vám tlumočení docela zalíbilo, když jste u něho vytrval plných třicet let...

Byla to pro mne jako sportovního novináře příležitost poznávat nové a nové sportovce. U některých jsem doslova mohl sledovat jejich sportovní růst. Aspoň jeden příklad za všechny: hokejového brankáře Pelle Lindbergha jsem poprvé poznal na dorosteneckém ME 76 v Kopřivnici, kde byl mimo jiné vyhlášen nejlepším brankářem šampionátu, aby poté chytil stejně úspěšně v týmu Tre Kronor a dnes v zámoří. Pro udržování a zvyšování jazykových znalostí má samozřejmě aktivní používání cizího jazyka velký význam. Sám jsem dlouholetým sportovním funkcionářem, trenérem i rozhodčím, a tak tlumočení pro mne představovalo i vítanou možnost srovnání. Kdo si pak myslí, že tlumočení při výpravě sportovců sestává jen z překladu z a do cizího jazyka, ten se ukrutně mýlí. S touto činností totiž úzce souvisí i rozsáhlá organizační činnost, často obtížnější než vlastní tlumočení. Ale i to mě vždy přitahovalo a koneckonců láká dodnes.

K vydání připravil Petr Vaněk, syn Jana Vaňka

Redakčně kráceno. Celý rozhovor najdete na www.severskaspolecnost.cz

Putovní výstava: Nansenova nadace – nečekaná záchrana ze severu

Rádi bychom Vás upozornili na putovní česko-anglickou výstavu *Nansenova nadace – nečekaná záchrana ze severu*. Mapuje činnost norské humanitární organizace na území Československa v letech 1938–1939. Díky této organizaci získali přechodné útočiště v Norsku například česko-norský psychiatr Leo Eitinger či architekt Otto Eisler. Nansenova pomoc zorganizovala také záchranu 37 československých dětí.

Výstavu, jejíž autorkou je Eva Dohnálková, je možné zapůjčit. Veškeré informace o výstavě jsou k dispozici na webových stránkách: www.oslomnice.cz.

Organization for Security and
Co-operation in Europe

Uběhlo 40 let od první Konference o bezpečnosti a spolupráci v Evropě

Koncem července a začátkem srpna 1975 celý svět vzhlížel s velkou nadějí k malé zemi na severu Evropy – Finsku, kde se konala Konference o bezpečnosti a spolupráci v Evropě (KBSE). V hašteřivém, rozděleném světě svítla naděje, že by se snad alespoň v Evropě mohly jednotlivé státy domluvit na zmírnění napětí a vytvoření rozumné spolupráce. A tak po dlouhých a obtížných jednáních se podařilo svolat 33 nejvyšších představitelů z evropských zemí a po jednom z USA a Kanady a uspořádat v Helsinkách tuto konferenci.

První setkání se konalo v proslulém konferenčním centru Finlandia Hall, kde byl také 1. srpna 1975 podepsán dokument *Závěrečný akt (Final Act, dnes Helsinki Final Act)*, v němž byly zakotveny základní principy bezpečnosti a spolupráce v Evropě. I když se tehdy mnohému kritikovi mírové politiky mohlo zdát, že podepsané závěry Konference o bezpečnosti a spolupráci v Evropě zůstanou jen na papíře, nestalo se tak, ba právě naopak. Podle návrhu tehdejšího amerického prezidenta Geralda Forda se zúčastněné země zavázaly k následné kontrole dodržování *Závěrů KBSE*, a tak se každý druhý rok schází ministři zahraničních věcí a jiní významní politici v jedné z členských zemí, aby prověřili dodržování *Závěrů* v jednotlivých státech.

V průběhu let se Konference o bezpečnosti a spolupráci v Evropě (KBSE) proměnila v Organizaci pro bezpečnost a spolupráci v Evropě (OBSE, anglicky OSCE), která má své pevné místo na mezinárodní politické scéně a pomáhá tam, kde je právě pomoci potřeba. Čtyřicetileté výroční zasedání Parlamentního shromáždění OBSE proběhlo ve dnech 5. – 9. července 2015 v Helsinkách a poté se 9. – 10. července 2015 konalo setkání na vysoké úrovni při příležitosti 40. výročí podpisu *Helsinského závěrečného aktu (Helsinki Final Act)*. Slavnostní zasedání bylo uspořádáno symbolicky v kongresovém paláci Finlandia Hall, kde byl 1. srpna 1975 podepsán historický *Závěrečný akt KBSE*.

Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě během 40 let vykonala mnoho dobrého, a i když se nepodařilo uchovat ideální mír ve všech oblastech Evropy, přece jen se podařilo dosud předejít velkému světovému konfliktu, na čemž má právě OBSE veliký podíl.

Hana Kučerová, vedoucí finské sekce

Krátké zastavení u fotografií českých umělců ve Švédsku

Soubor více než dvou set fotografií nejvýznamnějších českých fotografů představilo Muzeum moderního umění Olomouc ve dnech 2. července – 6. září 2015 ve švédské Landskroně.

První rozsáhlá přehlídka české fotografie ve Skandinávii pod názvem **Landskrona Foto View: Czech Republic** zahrnovala jak klasiky, jako byl František Drtikol, Jaromír Funke, Jaroslav Rössler a Jan Sudek, tak i nejmodernější autory. Výstava vznikla ve spolupráci s historikem fotografie Vladimírem Birkusem. Muzeum v Landskroně k ní vydalo 274stránkovou anglicko-švédskou publikaci. Záštitu nad výstavou převzala ředitelka Českého centra ve Stockholmu paní Alena Schagen. Fotografie pocházely jak ze sbírek Muzea moderního umění v Olomouci, tak i ze soukromých sbírek a ateliérů současných autorů. Kurátorem výstavy byl Björn Andersson, který byl nadšen prohlídkou sbírky v Olomouci a spoluprací s kurátorkou sbírky české fotografie 20. – 70. let 20. století olomouckého muzea Štěpánkou Bielešovou.

Muzeum v Landskroně již několik let intenzivně buduje centrum evropské fotografie. Kromě sběratelské činnosti, zaměřené především na domácí fotografii, pořádá velké mezinárodní přehlídky. Výstava View: Czech Republic se také 20. srpna stala úvodním projektem druhého ročníku fotografického festivalu Landskrona Foto.

Arnošta Vieweghová, členka brněnské pobočky

Junák – český skaut a Skandinávie

Počátkem dvacátého století usilovali o modernější zaměření školství a výchovy tři významní profesori filozofie, pedagogiky a psychologie pražské Karlovy univerzity – František Čáda, František Drtina a František Krejčí. A všichni znali knihu *Scouting for Boys (Skauting pro chlapce, česky 2007)* britského důstojníka Roberta Baden-Powella, která sklídila veliký ohlas mezi anglickými kluky i vychovateli. Právě zájmem o tuto knihu začala, obrazně řečeno, před mnoha lety cesta našich mladých až na mezinárodní setkání skautů ve Švédsku.

Z Anglie knihu přivezl A. B. Svojsík, který jako sokolský pracovník chtěl skauting využít pro sokolské dorostence. Když však se svým švagrem knihu přeložili, bylo jasné, že je do té míry zasazena do britských poměrů, že ji v tehdejší Rakousku-Uhersku nelze použít. Ze tří základních skautských zásad hnutí byla u nás přijatelná vlastně pouze ta třetí: plnit povinnosti vůči sobě. První dvě povinnosti: k Bohu a společnosti (tj. i královně) byly pro tehdejší českou společnost a zejména ateistický Sokol nemyslitelné.

A. B. Svojsík proto jako návod k použití skautingu vytvořil obsáhlou rukověť *Základy junáctví* (vyšly v roce 1912), a to za pomoci zmíněných pánů profesorů a dalších přispěvatelů – Dr. Jiří Guth napsal o sportu, Dr. Z. Wirth o umění, známý lékař a univerzitní profesor MUDr. J. Thomayer přispěl úvahou nocování v přírodě. Zúčastnili se spisovatelé J. Holeček, A. Jirásek, K. V. Rais, F. S. Procházka a další. Titulní list nakreslil sám Mikoláš Aleš. Hlavní práce ovšem spočívala na A. B. Svojsíkovi, čerpal z myšlenek R. Baden-Powella a navíc je velice šťastně skloubil s americkým „indiánským“ skautingem, Woodcraftem čili Lesní moudrostí, jehož základy položil přírodovědec a spisovatel E. T. Seton. A pro nové hnutí tehdy všichni zvolili „správný“ slovanský název Junák.

Skautská myšlenka, světové bratrství a svobodný život v pravdě, ovšem byla a je solí v očích každého diktátora. Každý teroristický režim, který zrodilo barbarské dvacáté století, se okamžitě vrhl na skauty, ať již proto, že nedbali za a) na čistotu rasy, za b) na třídní boj (nehodící se škrtněte). I dnes skauti působí ve všech zemích světa kromě Severní Koreje, Číny (vyjma Hongkongu), Kuby, Laosu a Myanmaru (bývalá Barma).

Filozof Jan Patočka tvrdil, že pravá lidská společnost je společností výchovy, jejíž význam v tomto století nepochybně poroste. Neporoste-li, hrozí nebezpečí, že brzy nebude koho vychovávat. Na počátku 21. století má skauting ještě větší význam než před sto lety.

Na lákavou nabídku „Pojďte s námi, budem vás vychovávat!“ samozřejmě chlapce ani děvčata nikdo nenachytá. Mají ovšem sklon vytvářet tlupu, mužstvo, partu – aby se cítili silnější. Tou může být třeba skautská družina, jde jen o to nastolit správné hodnoty a poměry. Například zajistit, aby v ní hlavní slovo neměl ten nejsilnější nebo nejhrubší, nebo pocit, že jsou věci, „které se nedělají“. V družině a v oddíle lze mladé naučit spolupracovat a vytvářet přátelské vztahy, které pak uplatní ve své zemi a nakonec i v mezinárodním hnutí.

Poskytovat pocit společenství je ostatně důležitější než kdy jindy právě v době roztržité společnosti a roztržitých rodin. Pro chlapce dnes může být prvním mužským vzorem, s nímž se v životě setkal, skautský vůdce. Děvčeti někdy oddíl skutečně nahrazuje rodinu.

Jinou přirozenou touhou je něco zažít. Už sama skutečnost, že se jednou za rok podaří mladého člověka na tři týdny nebo dokonce na měsíc odtrhnout od jeho rodné obrazovky, znamená kladný zásah do vývoje jeho osobnosti. Dostane možnost bezprostředně zažít třeba večer, noc a ráno v lese, či pohled do dálky. Ocítne se v opravdovém prostředí. Najednou nemá v ruce myš či jiný virtuální nástroj, ale opravdovou sekeru. Zažije na vlastní kůži třeba, že je mu v noci zima. Na táboře, při putování i v klubovně nadto platí jiné hodnoty, než je drahé oblečení, efektnější účes či lepší auto. A skautské desatero může vyvolat alespoň podezření, že lze a že každý má lidské právo a lidskou povinnost žít jako slušný člověk. Jan Pavel II. pokládal skauting za hnutí, které je s to pomoci miliónům mladých žen a mužů stvořit civilizaci života na rozdíl od civilizace majetku.

O to vše skautské oddíly usilují svým jednoduchým a skromným životem uprostřed přírody. Ovšem, ani to dnes není samozřejmostí. Hrozí, že příroda bude pečlivě rozparcelována, ohrazena, přístup bude mít jen pár vyvolených a ostatní do ní budou moci vstoupit pouze pod dohledem. A hrozí i nové a nové byrokratické překážky a předpisy, jejichž jediným cílem je táboření a život pod širým nebem znemožnit, protože... dnešní společnost přece musí „děti“ chránit a chovat jako v bavlnci.

Skauti potřebují setkávání: v rámci svého domova, světadílu i celého světa. Takovým světovým setkáním je Jamboree. To předposlední před čtyřmi roky uspořádali švédští skauti Svenska Scoutrådet a sjelo se na něj na čtyřicet tisíc děvčat a chlapců. (Viz foto z *Wikimedia Commons*.) Tábořili tu a podnikali výpravy, poznávali Švédsko i čeští chlapci a děvčata. Obvyklý úspěch, za nějž vždy vděčí českému vynálezu – svým stanům na dřevěné podsadě, měli tentokrát také díky „krčmě“, kde se čepovala kofola a opravdové nealkoholické pivo.

Mnohem častější jsou ovšem různá setkání v rámci „regionů“ a národní jamboree. A navzájem se zvou na návštěvu i jednotlivé oddíly různých zemí. Junáci si zvláště dobře rozumějí s dánskými „spejderers“, norskými „speiders“ či finskými „scouter“. Mají totiž velmi podobné názory na přírodu a společnost, i když se všichni dohromady domlouvají samozřejmě anglicky. Skandinávské země pořádají i setkání starších skautů – roverů, třeba Světový Moot, kdy menší mezinárodní skupiny putují krajinou a pomáhají při dobrovolnických projektech a na závěr se všichni dohromady sejdou, třeba na finské základně Partiopoukama. Čeští roveři dlouhá léta chyběli, ale už v roce 1995 přijeli do švédského Ransbergu.

Podobně při jiném větším setkání zvaném Roverway, které probíhá jednou za tři roky, tisíce účastníků z desítek zemí v první části zvané „Path“ v padesátičlenných skupinách putují třeba po Dánsku po místech, která si sami zvolí podle svých zájmů a sil. V závěrečné části „Camp“ se pak všichni setkají na jednom tábořišti.

Oblíbená je i mezinárodní výzva Explorer Belt, jejímž cílem je sebepoznání, pohyb v neznámém prostředí a spolupráce. Jednotlivé mezinárodní skupinky auta v noci převezou na začátek svých tras. Během putování v neznámé zemi urazí pěšky 120 – 140 kilometrů, plní různé úkoly, ochutnají místní dobroty a také si „sáhnou na dno“ fyzicky i psychicky. A také si povinně zapisují si své zážitky. Na podzim 2012 tak vyrazili české skautky a skauti poznávat estonskou divočinu. Jedna z účastnic, Niki z Českých Budějovic, si tam do svého deníku zapsala: „Během desetidenního putování krajinou poznáváte zemi z úhlů, které by běžný cestovatel nikdy nepoznal. – Upřímně: kdy jindy se vám povede být pozván na návštěvu na obecní úřad, vařit uprostřed náměstí na vařiči, ujít patnáct kilometrů, být pozván na večeři k neznámé rodině, podojit jim kozu a přespat ve škole za bouřky – a to všechno stihnout během jediného dne?“

Baden-Powell v dopise na rozloučenou se všemi skauty světa napsal: „Štěstí nepřichází spolu s bohatstvím, ani není závislé pouze na úspěchu v zaměstnání a nedosáhnete jej pouhým požitkářstvím... Ale pravou cestou, jak získat štěstí, je dávat je jiným lidem. Pokuste se opustit tento svět trochu lepší, než jaký jste jej našli...“

Jiří Navrátil, místostarosta Junáka

Organizace Junák – český skaut má v českých zemích 53 tisíc členů.

Světová organizace má sídlo v Ženevě a spojuje více než 40 milionů skautů po celé zemi.

Islandské reflexe nad Vltavou

Islandská sekce Severské společnosti ve spolupráci s Muzeem a Společností Bedřicha Smetany uspořádala 20. října 2015 od 17 hodin v budově Muzea koncert a besedu s brněnským klavíristou a hudebním pedagogem prof. Milanem Bialasem u příležitosti jeho blížících se osmdesátin.

Profesor Bialas je výraznou osobností moravského hudebního života, je známý jako propagátor klavírního díla Bedřicha Smetany i dalších našich skladatelů v zahraničí a uplatnil se při propagaci moderních skladatelů též jako interpret skladeb s islandskými motivy moravského skladatele Dr. Richarda Mayera. Ve stopách umělce také jeho dcera Renata Bialasová neopomíná Smetanovo klavírní dílo a se svým otcem již 28 let působí jako duo s rozsáhlým repertoárem interpretovaných skladeb. (*Oba klavíristy společně vyfotil Jiří Bartoň.*)

Na začátku pořadu, připraveného a moderovaného doc. Lidmilou Němcovou, přítomné přivítala vedoucí Muzea Dr. Olga Mojžíšová. Místopředseda Společnosti B. Smetany Dr. Václav Němec připomenul, že profesor Bialas jako klavírista patří mezi umělce, kteří byli svými pedagogy ovlivněni posloupností sledovatelnou až k pražskému ústavu Josefa Proksche, kde získal ucelené teoretické vzdělání i praktické zkušenosti sám Bedřich Smetana.

V koncertní části hrála Renata Bialasová tři skladby Smetanovy: *Útěchu* z cyklu *Sny*, *Polku fis-moll* a *Oves z Českých tanců*. Oba umělci se v závěru blýskli interpretací díla pro čtyřruční klavír soudobého skladatele Pavla Blatného *Vodní hudba*, nicméně vrcholem pořadu se stala fantazie *Island* brněnského skladatele a nadšeného ctitele Islandu, předsedy islandské sekce Severské společnosti v Brně a historika Richarda Mayera. V památném, zcela naplněném sále Muzea se vytvořila jedinečná atmosféra, kdy přítomní s nevšední pozorností sledovali hudební ilustraci vzdáleného severského ostrova (mnozí s vlastními vzpomínkami a zážitky). V závěru krásného podvečera položila doc. Němcová jubilantovi několik otázek.

Pane profesore, letos oslavíte 80. narozeniny, jak se cítíte jako aktivní senior?

Mám stále mnoho práce, pokračuji v koncertních vystoupeních i v organizační činnosti. Dnes již pedagogicky nepůsobím, zkušenosti jsem mladým adeptům předával na konzervatoři 36 let. Spolu se svou dcerou, také klavíristkou, jsme realizovali – kromě mnoha nahrávek v českých i zahraničních rozhlasových studiích – tři CD se čtyřručními skladbami a skladbami pro dva klavíry.

Propagujete české autory v zahraničí?

Při koncertních turné v cizině jsem se vždy snažil propagovat nejen starší české tvůrce klavírních skladeb, B. Smetanu, A. Dvořáka, L. Janáčka, B. Martinů, ale i mladší skladatelskou generaci, v jejímž díle najdeme mnoho hodnotných a reprezentativních skladeb pro klavír. Dnes jsme hráli skladbu Pavla Blatného *Vodní hudba* pro čtyřruční klavír. Je to působivá programní skladba na motivy balady *Vodník* K. J. Erbena.

Je rozdíl v interpretaci moravské či české?

Nikoliv. Záleží na osobnosti pedagogů, jak vedou své žáky. Nicméně našel bych poměrně velké rozdíly mezi našimi a zahraničními klavírními umělci, když interpretují skladby Leoše Janáčka.

Jak jste se dostal k interpretaci skladeb Dr. Richarda Mayera?

Jak jsem již podotkl, nikdy jsem se nebránil hrát skladby mladých skladatelů a spolupracovat s nimi. Dr. Mayer jako Brňan vycítil můj zájem, chodil ke mně skladby konzultovat, zvláště díla s islandskou

tematikou. Byl znalcem islandské historie a obdivovatelem islandské kultury. Je zajímavé, že některá díla složil v době, kdy na Islandu ještě nebyl – později po návštěvě Islandu přiznal, že jeho dojmy z islandské přírody jsou stejné jako ve skladbě a přesně jí odpovídají a že by to jinak nenapsal. Já jsem také Island navštívil až později.

Hrál jste klavírní skladbu *Fantazie Island* asi před 15 lety v Praze pro Severskou společnost za účasti autora. Také tehdy jsem Vaše vystoupení organizovala, mělo velký úspěch. Dnes ji opakujete pro trochu jiné publikum.

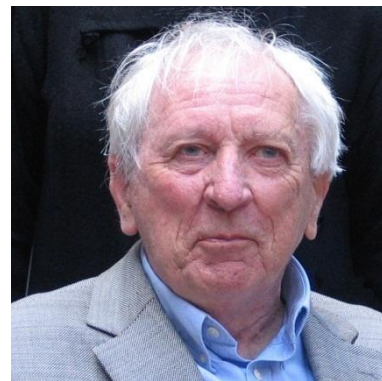
Jde o závažnou „masivní“ skladbu, která zvukomalebně vyjadřuje islandskou skutečnost. Odráží se v ní islandská příroda i historie. Na interpreta klade veliké nároky.

Lidmila Němcová, vedoucí islandské sekce

Intimní zpovědi i velké příběhy současné švédské literatury

Na první pohled by se mohlo zdát, že je český trh švédskou literaturou zahlcen, vzhledem k neustávajícímu boomu švédských a obecně severských detektivek, vyvolanému *Miléníem* (2005–2007; č. 2008–2010) Stiega Larssona (1954–2004). Naštěstí mezi ně čas od času pronikne dílo jiného, „serióznějšího“ žánru současných autorů, včetně té nejmladší generace.

Současná švédská beletrie u nás vychází soustavně, nicméně poezie zůstává už léta poněkud opomíjena. To platí i o díle nositele Nobelovy ceny za rok 2011, básníka Thomase Tranströmera (1931–2015), viz fotografie z *Wikimedia Commons*. První výbor z jeho básní vyšel česky teprve letos krátce před autorovou smrtí a podílel se na něm jeho dvorní překladatel ze slovenštiny Milan Richter. Pokud jde o prózu, je až neuvěřitelné, kolik současných švédských spisovatelů si našlo své české překlady a především nakladatele a čtenáře, přestože v záplavě detektivek, kriminálních románů a thrillerů možná ustupují jiné švédské knihy poněkud do pozadí.

Na druhé straně se tato žánrová literatura už dávno nepovažuje za pokleslé čtivo, ale systematicky se jí zabývá i literární kritika a Švédská akademie detektivek každoročně uděluje nejlepším autorům v daném žánru ceny. Navíc se mu věnuje i řada takzvaně seriózních spisovatelů, často pod pseudonymem. Alexander Ahndoril (*1967), autor románu *Režisér* (2006; č. 2010) o Ingmaru Bergmanovi, píše se svou ženou Alexandrou Coelho Ahndorilovou veleúspěšné detektivky pod pseudonymem Lars Kepler. Román Kerstin Ekmanové (*1933) *Černá voda* (1993; č. 2013), který získal cenu Severské rady jako Kniha roku, se nedávno trochu paradoxně umístil v čele ankety o nejlepší švédskou detektivku všech dob.

Ve švédské literatuře se také stále projevují postmoderní tendence prolínání žánrů takzvané vysoké a nízké literatury. V tomto duchu John Ajvide Lindqvist (*1968) doslova rehabilitoval horor, který spojil s psychologickým románem s pronikavou kresbou charakterů. Dvojice autorů, Sara B. Elfgrenová (*1980) a Mats Strandberg (*1976), zase pozvedla žánr fantasy pro mládež v trilogii, která přitahuje i náročné dospělé čtenáře a byla ve své kategorii nominovaná na prestižní Augustovu cenu.

Pokud jde o trendy a témata, lze současné autory fikce zhruba rozdělit na ty, kteří se obracejí do sebe a píšou více méně autobiografické texty, a spisovatele hledající témata ve vnějším světě, často za hranicemi Švédska, a tíhnoucí spíše k velkým epickým příběhům ze současnosti i z dávné či nedávné historie. V neposlední řadě jsou tu autoři, kteří se zaměřují na jazyk samotný, zkoumají jeho možnosti a experimentují s ním, například Mirja Ungeová (*1973) a Daniel Sjölin (*1977).

Autofikce

Asi nejvýraznějším trendem spisovatelů mladší a nejmladší generace je autobiografická literatura, intimní výpovědi inspirované vlastním životem či rodinnou historií. Takzvaná „autofikce“ zahrnuje nejen vlastní

životopisy a rodinné kroniky, ale obecně texty vycházející z prožitků autora, i když na sebe v knize bere podobu jiné postavy. Autorský pronikavý pohled na sebe sama je samozřejmě také fikcí a někdy lze jen těžko rozlišit, kde se v něm skutečnost mísí s fantazií. K takovým spisovatelům se řadí Beate Grimsrudová (*1963), autorka norského původu píšící švédsky, která ve svých prózách zkoumá stavy psychicky narušených hrdinek, ale otázku, do jaké míry jsou její prózy autobiografické, nechává otevřenou.

K memoárovému žánru přispěli nedávno i zavedení spisovatelé starší generace. Prozaik a dramatik Per Olov Enquist (*1936), v Čechách asi nejznámější a nejpřekládanější současný švédský autor, vydal před několika lety vlastní životopis pod titulem *Jiný život* (2008; č. 2011), v němž velmi otevřeně účtuje se svou minulostí, včetně dlouholeté závislosti na alkoholu. Kerstin Ekmanová si v autobiografické knize *Velké finále v podvodnické branži* (*Grand final i skojarbranschen*, 2013) pohrává s různými aspekty své spisovatelské dráhy. Torgny Lindgren (*1938), jehož romány (*Cesty hada na skále*, *David a Batšeba*, *Čmeláci med a Přerušný příběh*) vycházejí v češtině od konce 80. let, napsal své *Vzpomínky* (*Minnen*, 2010), v nichž zároveň zpochybňuje možnosti paměti si je uchovat. Uznávaný dramatik Lars Norén (*1944), který bývá díky ponurým obrazům švédské melancholie označován za pokračovatele Augusta Strindberga a Ingmara Bergmana, publikoval předloni poslední díl skandálních deníků pod názvem *Dramatikův deník* (*En dramatikers dagbok 2005–2012*), v němž se pohybuje na tenké hraně mezi lyrikou a prózou.

Vyprávět příběh

Přestože Daniel Sjölin v knize *Poslední román na světě* (*Världens sista roman*) už v roce 2007 prorokoval konec klasického románu, tento žánr ve Švédsku rozhodně není na ústupu. Podobně jako v sedmdesátých letech minulého století po období literárních experimentů se dnes řada autorů vrací k epickému románu, v němž chtějí především vyprávět poutavý příběh.

Navíc čím dál tím více švédských autorů románů ze současnosti i nedávné historie objevuje velká témata daleko za hranicemi Švédska.

Spisovatelka a dramatička Sara Stridsbergová (*1972) zasadila dva poslední romány, *Fakulta snů* (*Drömfakulteten*, 2006) a *Darling River* (2010), do Spojených států převážně v padesátých a šedesátých letech, z nichž první sleduje životní příběh americké feministky Valerie Solanasové, „ženy, která postřelila Andyho Warhola“, a druhý tvoří paralelu k Nabokovovu románu *Lolita*.

Kromě psychologických románů ze současnosti zabývajících se obecně rodinnými a partnerskými vztahy, například *U konce s dechem* (2012; č. 2013) Anne Swärdové (*1969), se ve Švédsku v poslední době těší velké oblibě objemné historické romány ze vzdálené či nedávné historie. Ceněným autorem realistických románů, často inspirovaných švédskou historií, je Ola Larsmo (*1957), literární kritik a předseda švédského PEN klubu, jehož napínavý špionážní román *Zrádci* (2012; č. 2014) se odehrává za druhé světové války. Jan Guillou (*1944), známý u nás populárními špionážními romány a zejména trilogií z doby křížáckých válek, v poslední době zpracoval období první poloviny 20. století ve Švédsku v třídílné sáze, která vychází postupně v českém překladu.

Fakta versus fikce

Současní autoři historického románu se mnohdy snaží nově interpretovat historické události a osobnosti na základě důkladného studia dobových materiálů či svědectví pamětníků, a přitom dostát požadavkům na vysokou míru autentičnosti a citlivé zacházení s fakty.

Takové nároky ve svých dokumentárních románech dokonale splňuje Steve Sem Sandberg (*1958), který se léta intenzivně věnuje středoevropským dějinám 20. století. Jeho knihy se vyznačují fragmentární stavbou, v níž se obraz určité historické osobnosti postupně skládá ze střípků, obrazů, vzpomínek a citací ze skutečných i fiktivních dokumentů. Sem Sandberg žil dlouhá léta v Praze jako korespondent deníku *Svenska Dagbladet* a pražské prostředí první poloviny minulého století evokuje v románu *Ravensbrück* (2003; č. 2013), který přináší nový pohled na českou novinářku Milenu Jesenskou a byl nominovaný na Augustovu cenu. O dva roky dříve vyšel česky jeho román *Chudí v Lodži* (2009), mapující osudy obyvatel lodžského židovského ghetta v letech 1940–1944, jenž se stal světovým bestsellerem, obdržel Augustovu Zpravodaj Severské společnosti 1/2015

cenu a domácí kritika ho označila za nejlepší švédský román posledních třiceti let. Sandbergův nejnovější román, *Vyvolení* (2014; č. 2015), se zabývá nacistickými lékařskými pokusy na dětech na klinice Steinhof ve Vídni.

Podobná historická beletrie vyvolává ve Švédsku zároveň debatu o tom, jak volně lze zacházet s fakty a skutečnými postavami, konkrétně v případě osudů obětí holocaustu, a kde vlastně leží hranice mezi fikcí, populárně-vědeckou publikací a odborným pojednáním. O tom, že se tyto rozdíly stále více stírají, svědčí i skutečnost, že některé historické práce bývají nominovány na ceny v kategorii krásné literatury.

Angažovaná versus zábavná literatura

Švédští spisovatelé zasahují do veřejné debaty častěji než u nás a zúčastňují se diskuzí v médiích, kde mnozí pracovali. Renesanci zažívá ve Švédsku i takzvaný sociální, angažovaný román, který zpracovává ožehavá politická témata s cílem upozornit na problémy ve společnosti a případně ovlivnit veřejné mínění. Jeho autoři mohou navázat na dlouhou tradici sahající k sociálně-kritickým románům dělnických autorů-autodidaktů první poloviny 20. století. I v tomto žánru v poslední době vznikají knihy, jež nemají jen časově omezený, tendenční ráz, ale rezonují v nich univerzální a nadčasová témata. Vzhledem k tomu, že sociálně-kritická levicově orientovaná literatura byla u nás za minulého režimu mnohdy součástí propagandy, podobně laděné švédské romány budou zatím asi jen těžko hledat českého vydavatele.

V jistém protikladu k angažovaným dílům stojí knihy, jejichž hlavním cílem je čtenáře pobavit a uchvátit fantastickým vyprávěním a proudem autorovy nespoutané imaginace. Tak působí tvorba Mikaela Niemiho (*1959), který patří k mladší generaci „tornedalských“ spisovatelů pocházejících z kraje, kde se střetávají švédské, finské a laponské kulturní a jazykové vlivy. Svérázní obyvatelé Tornedalenu a jejich drsné a zároveň komické historky ožívají v jeho autobiografickém románu *Popmusic z Vittuly* (2001; č. 2003) i v lehce parodické detektivce *Muž, který zemřel jako losos* (2006; č. 2010).

Jednou z nejpobornějších knih poslední doby se stala humoristická sága *Stoletý stařík, který vylezl z okna a zmizel* (2009; č. 2012), kterou nelze zařadit k žádnému z výše jmenovaných trendů a proudů. Její autor, bývalý úspěšný novinář a mediální konzultant Jonas (vlastním jménem Pär-Ola) Jonasson, ve svém debutu navíc dokazuje, že i Švéd může mít úžasný smysl pro černočerný humor, ironii a absurditu, připomínající Haškova Švejka. Jeho další humoristický román, *Analfabetka, která uměla počítat* (2013; č. 2014) se stal opět bestsellerem nejen ve Švédsku, ale i u nás.

Hlasy odjinud

Zvláštní fenomén představují spisovatelé z řad přistěhovalců či jejich potomků. Švédská literatura tak věrně odráží složení multikulturní švédské společnosti, která je od šedesátých let vůči cizincům velmi otevřená. Řada z nich vydává knihy ve švédštině, již tak záměrně či bezděčně obohacují o jiné jazykové vlivy. Pro tyto autory se vžil pojem „invandrarförfattare“ (invandrare = přistěhovalec; författare = spisovatel). Ovšem mnozí takovou škatulku odmítají, protože jim připadá příliš omezující, a nechtějí být vnímáni nejprve jako přistěhovalci a teprve poté jako spisovatelé.

Někteří se navíc už narodili a vyrostli ve Švédsku, kde dosáhli akademického vzdělání, například Jonas Hassen Khemiri (*1978), autor švédsko-tuniského původu. Ve své prvotině *Jedno oko rudý* (Ett öga rött, 2003) použil formu fiktivních deníkových zápisků dospívajícího Halima, psaných specifickým jazykem, jenž je pro něj nástrojem identity. Připomíná švédštinu přistěhovalců, je plný gramatických chyb i originálních neologismů, ale ve skutečnosti je autorovým vlastním výtvozem. Khemiriho vrstevník Johannes Anyuru (*1979), syn švédské matky a ugandského otce, ve svých básních a románech mísí líčení švédského předměstí, kde vyrůstal, s exotickými obrazy Ugandy. Ve svém druhém románu, *Bouře se přihnala z ráje* (2012; č. 2014), který získal cenu deníku *Svenska Dagbladet* i cenu Ivara Lo-Johanssona, vypráví životní příběh svého otce, ugandského běžence.

Nová média i proměny literárního trhu

S postupující digitalizací a rozvojem nových médií se v posledních letech mění i švédský knižní trh. Kniham dnes konkurují počítačové hry, nejrůznější blogy, televizní seriály, filmy, které si lze snadno doma stáhnout

do počítače, a sociální sítě přístupné čtyřicet hodin denně. Mladší generace je pod vlivem internetu, mobilů a Facebooku zvyklá číst i produkovat stále kratší a jednodušší texty. Ale i přes pesimistické předpovědi knihy ve Švédsku stále vycházejí a prodávají se možná více než dříve, v klasické i elektronické podobě. Zároveň se zde krásná literatura i literární časopisy těší daleko větší státní podpoře než u nás.

Velká zavedená nakladatelství, jako je A. Bonnier a Norstedts, doplňuje celá řada malých, úzce specializovaných. Jedním z nich je i Aspekt vydávající současnou českou prózu, který před pár lety založila trojice bohemistů a překladatelů z češtiny, Tora Hedinová, Mats Larsson a Lova Meisterová. V novém prostředí se mění i role spisovatele, jehož jméno se samo stává obchodní značkou. Díky digitalizaci roste počet autorů, kteří svá díla publikují sami elektronicky, a tak se role literárních agentů a nakladatelů zmenšuje. Trh se fragmentarizuje, ale zároveň také demokratizuje, jelikož díky internetu je literatura přístupnější než kdykoli dříve, takže jí ve Švédsku zánik zatím rozhodně nehrozí.

Jana Holá, vedoucí švédské sekce

Článek vyšel v rozšířené verzi v časopise Literární revue v červenci 2015.

Uplynulo 150 let od narození prince Eugena. Co ho pojilo s naší zemí?

Ve stockholmském muzeu Waldemarsudde probíhala 7. února – 24. května 2015 výstava Prins Eugen 150 år. Dne 1. srpna totiž uplynulo 150 roků od narození prince Eugena, plným jménem Eugén Napoleon Nicolaus Bernadotte. Již jako novorozenci mu byl udělen titul vévody z Närke.

Syn krále Oskara II. a Sofie Nassau se narodil na zámku Drottningholm. Vystudoval dějiny umění v Uppsale a malířství v Paříži. Zde studoval u hlavního představitele francouzské akademické malby Henriho Gervexe a slavného Puvise de Chavannes, který vlastnil ateliér na pařížském Pigalle č. 11.

Jeho snové krajiny z okolí jezera Mälaren, Stockholmu či scenérie ze Skåne a Norska dokazují jeho malířskou dovednost. Patřil k významným švédským malířům a současně se stal mecenášem umění a vášnivým sběratelem. Roku 1904 byl jmenován rytířem Norského řádu lva.

Na poloostrovu v Djurgården staví v roce 1892 tzv. Gamla Huset. V roce 1905 pak vilu, která po jeho smrti 17. srpna 1947 dle závěti připadne městu. Je v ní sbírka severského malířství z let 1880–1940 a jeho vlastní tvorba. V parku na skalisku nad mořem, poblíž Gamla Huset, je také dodnes pochován. Park zdobí řada soch od vynikajících, nejen severských sochařů. A právě v prostorách místního Waldemarsudde probíhala vzpomínková výstava. Mezi vystavenými předměty byl i princův kufřík s tužkami a křídami firmy KOH-I-NOOR Bleistift Fabrik L. & C. Hardtmuth.

K výstavě vyšel obsáhlý katalog. Na str. 89 je otištěna fotografie od Jana Brázdy: Český houslista a dirigent Václav Talich, Amelie Posse a princ Eugen ve Waldemarsudde. Hraběnka Amelie Posse křížila Eugenův celý život. S rodinou svého dědečka Gunnara Wennerberga bývala v létě v Drottningholmu. Pak 14 let bydlela v Římě, kde se provdala za českého malíře Oskara Brázdu, který zde po 1. světové válce prince Eugena portrétoval. Setkávali se často v římské restauraci Trastevere. Princ za nimi přijížděl i na zámek Líčkov.

V knize Erica Wenerholma *Prins Eugen – Människan och konstnären*, Bonniers 1982, je na straně 233 popsána tato událost: „Při jedné z dřívějších návštěv Líčkova přistálo letadlo na ploše, kde byl umístěn zbytek nápisu „Boží stopa“. Tento nápis se komunistům nezdál. Místo však muselo mít nějaké pojmenování a proto ho lidé nazývali „Letiště švédského krále“.“

Po příchodu do Švédska syn Amelie a Oskara Jan Brázda býval častým hostem ve Waldemarsudde, princ za ním často docházel do jeho malého ateliéru. Od září do listopadu 1981 zde měl Jan Brázda soubornou výstavu a České centrum ve Stockholmu představilo v roce 2008 jeho pozdní tvorbu.

Spojení prince Eugena s Čechami tím ale nekončí. Začátkem srpna 1932 se společně s přáteli zúčastnil IX. Vsesokolského sletu v Praze na Strahově. Švédové byli nadšeni představením 180 000 cvičenců. Na podzim 1942 byl také přítomen na premiéře alegorické hry Karla Čapka *Ze života hmyzu* ve stockholmském Vasateatern.

Arnošta Vieweghová, členka brněnské pobočky

Sdružení a spolky v Dánsku

O Dánsku se říká, že je zemí sdružení a spolků (dánsky foreningsland). Kořeny této tradice můžeme vysledovat až do 19. století, kdy vznikala různá hnutí zaměřená na družstva, mládež, lidové vysoké školy (folkehøjskoler) i dělnická hnutí ve městech. Zvláště po druhé světové válce bylo založeno mnoho sportovních sdružení (idrætsforeninger), která mají dodnes značný vliv na to, jak se žije ve městě i na venkově. (ilustrace: Kalundborg.dk)

Činnost sdružení a spolků podle sociologů a politologů přispívá k tomu, že je překonáván asociální individualismus, který se v moderní dánské společnosti začíná objevovat. V současnosti mluví např. sociolog James Coleman a politolog Robert Putnam o záslužných hodnotách, které sdružení a spolky ve společnosti vytvářejí. Dobrovolné spolky a sdružení stmelují společnost, plní socializační úlohu – účast na činnosti sdružení a spolků pomáhá vytvářet v celé společnosti sociální důvěru. V neposlední řadě jsou podle Putmana spolky a sdružení sociálním kapitálem.

Tradici dánských sdružení a spolků lze rozdělit na tři historická období. První období trvalo přibližně od roku 1850 do roku 1900. V této době plnila sdružení především socializační funkci. V druhém období od roku 1900 do 50. let 20. století plnila sdružení i funkci soudržnosti či propojování. Tím se vytvářel sociální kapitál. Třetí období probíhá od 50. let 20. století do současnosti, kdy hlavním přínosem zůstává funkce propojování, která je důležitá při vytváření sociálního kapitálu.

Sdružení v Dánsku začínají vznikat v 50. letech 19. století. V první dánské ústavě z roku 1849 je totiž též paragraf o svobodě sdružování, který vznik prvních sdružení umožňuje. Mnoho sdružení zakládají sedláci, kteří touží po ekonomické nezávislosti. V té době vznikají také první spořitelny či kaspeličky (dánsky sparekasser). Vznikají i sdružení vztahující se k práci a volnému času. Na venkově jsou to různá družstva a ve městech sdružení občanů, sdružení řemeslníků, sdružení čtenářů apod. Některá z těchto sdružení bojují za parlamentarismus a rovné hlasovací právo. Od 70. let 19. století vzniká především řada sdružení v rámci dělnického hnutí. Ať jsou to sdružení na venkově či ve městě, sdružení jsou dobrým místem, kde se členové učí demokracii v praxi. Ve sdruženích panovala rovnost – minimálně na papíře. Člověk tu znamenal více než ve společnosti mimo sdružení. Proto se sociologové domnívají, že procvičování spolupráce ve sdruženích za formálně rovnoprávných podmínek přispělo k posilování touhy po rovnoprávnosti i v dalších oblastech společenského života. Stejně tak se lidé učili ve sdruženích rozhodovat demokraticky podle svých stanov. Díky tomu hrála sdružení v Dánsku významnou demokratizující a socializující roli. Význam spolkového života ale také vytvářel fond sociálního kapitálu formou vzájemných vztahů a důvěry podobně smýšlejících osob.

V období kolem roku 1900 až do 50. let 20. st. se sdružení a spolky konsolidují a rozšiřují. Postupně se organizují všichni zaměstnanci a organizovanost formou sdružení proniká také do oblasti volného času. Dánové sami o sobě vtipně říkají, že když se potkají dva lidé, hned založí sdružení. Sdružení začínají vyvíjet činnost v místní komunitě či okresu. To znamená, že se ve sdruženích čím dál více setkávají lidé napříč společenskými třídami. Sdružení navíc spolu začínají navzájem víc spolupracovat, zakládají se zastřešující organizace a je možno se sdružovat na národní úrovni. V oblasti kultury a volného času, kde počet sdružení překypuje, se vyvíjí model spolupráce, který existuje v Dánsku dodnes – veřejné instituce podporují sdružení finančně i jinak a samotná sdružení mají pak odpovědnost za svůj provoz.

I ve třetím období od 50. let 20. století dodnes nasvědčuje vše tomu, že činnost sdružení je nadále velmi oblíbená a funkční. Na jedné straně určitá část sdružení na místní úrovni zaniká, ale na druhou stranu se objevují stále sdružení nová. Na komunální úrovni se spolupráce sdružení a spolků nadále formalizuje. Sdružení se dostávají i do výborů obecních úřadů, především v oblasti volného času, v oblasti trhu práce a sociální oblasti. Kromě toho dochází k tomu, že některé úkoly, které se dříve řešily na půdě obecních úřadů, se mohou přesunout na úroveň sdružení a řeší se „samovládou lidu“ – to platí především pro oblasti bydlení. Formalizace kontaktů mezi obecním úřadem a sdruženími znamená, že je spolupráce méně závislá na jednotlivých osobách a nahodilosti, a je naopak systematictější. Některá sdružení pracují především pro vlastní členy, zatímco jiná sdružení se spíše zaměřují na občany mimo svou členskou základnu. Očima sociologů tento trend znamená, že propojující role sdružení a spolků ve vytváření sociálního kapitálu se ve třetím období posiluje, zatímco socializační role sdružení oslabuje.

Pro ilustraci na závěr pár čísel. V roce 2004 bylo v kraji (amt) Fyn registrováno 5 764 místních a regionálních sdružení. V kontextu počtu obyvatel vychází, že každý 82. obyvatel kraje Fyn je členem nějakého sdružení. V celém Dánsku je podle zprávy z roku 2004 celkem 100 200 sdružení. Nejvíce sdružení se věnuje kultuře, volnému času, sportu a otázkám současné společnosti. Z podobné zprávy z roku 2012 vyplývá že 35 % všech Dánů nad 16 let se věnuje dobrovolné činnosti. Měsíčně této činnosti v průměru věnují 22 hodin. Mají ovšem dobrou podporu ze strany státu a místní samosprávy, například je možné si pronajímat místnosti obecního úřadu či knihovny, žádat o příspěvky na svou činnost a podobně. Spolkový život mají prostě Dánové v krvi, a kdo není v nějakém sdružení, není snad ani Dán...

Ivona Černohausová, místopředsedkyně Severské společnosti, podle www.frivillighed.dk

Zemřel neobyčejný člověk a velký přítel ČSR, Antti Karppinen

Dne 16. května 2015 zemřel v Helsinkách v pozhnaném věku 92 let finský velvyslanec Antti Karppinen. Jeho neuvěřitelná životní dráha započala 6. května 1923 v Německu nedaleko Hamburku, kde se narodil, neboť jeho finský otec tam byl v té době zaměstnán.

Jazykové nadání Anttiho bylo naprosto mimořádné. V roce 1940, kdy Sovětský svaz okupoval Lotyšsko, pobýval A. Karppinen v Rize – a po 59 letech se zde objevil opět, přímo ve staronové budově vyslanectví, jež bylo po osvobození Lotyšska vráceno svému původnímu účelu. V té době byl jediným člověkem na finském ministerstvu zahraničních věcí, jenž ovládal lotyšský jazyk, a mohl ho nyní opět plně uplatnit. Němčinu studoval na univerzitě v Berlíně a po skončení studií se vrátil do Finska, kde pracoval jako tlumočník na nejvyšší úrovni. Po druhé světové válce byli málokterý mladý Fin či Finka ochotni studovat ruštinu a ruskou literaturu na univerzitě, našli se pouze dva, Antti Karppinen a Paul Jyrkänkallio, kteří se věnovali tomuto oboru. To jim později umožnilo stát se velvyslanci v zemích ruský mluvících.

Antti Karppinen byl vyslán jako diplomat do Moskvy, později do Leningradu a odtud v roce 1980 jako velvyslanec do Československa, kde pobyl 5 let. Tato doba mu stačila na to, aby zvládl perfektně český jazyk slovem i písmem, a to nejen on, ale i jeho manželka Aulikki a jejich děti, které absolvovaly výuku v českých školách. Své znalosti češtiny si udržoval i po návratu do Finska, neboť pravidelně navštěvoval všechny akce pořádané Českým velvyslanectvím v Helsinkách a komunikoval písemně v češtině až do vysokého věku. Svou diplomatickou kariéru ukončil v Bonnu, tedy v Německu, kde začala jeho profesní i životní dráha.

Ale i v důchodovém věku Karppinen aktivně působil jako konzultant na ministerstvu zahraničních věcí při výchově a vzdělávání mladých finských diplomatů. Osvědčil se jako expert na problematiku východoevropských zemí, zvláště Ruska. Své zkušenosti a znalosti uložil do tří knih: *Venäjän aatetta jäljittämässä*, 1999 (*Po stopách ruské ideologie*), *Minne troikka rientää*, 2003 (*Tam trojka pádí*), *Sirppi, vasara ja tähti*, 2006 (*Srp, kladio a hvězda*). Pro svou mimořádnou znalost cizích jazyků a různých kultur, udivující šíři vzdělanosti, avšak i pro svou nevšední lidskost a chápání druhých byl obdivován a ctěn všemi, kteří ho znali. Bude velmi chybět dobrým lidem v České republice i ve Finsku.

Hana Kučerová, vedoucí finské sekce

Co hýbalo Norskem v roce 2014

Počátkem roku jsme se opět sešli s panem Yngvarem Brennou (*foto Jiří Bartoň*), abychom si popovídali o dění v Norsku v uplynulém roce. Pro ty z Vás, kteří se akce nemohli zúčastnit, přinášíme přehled hlavních událostí.

Leden – Norsko je údajně zemí s nejvyšším počtem požárů v Evropě. V průměru jich zde vypukne až deset denně. Norská média ovládly brutální snímky z požáru v zapadonorské osadě Lærdalsøyri u Sognefjordu. Nikdo nepřišel o život, zato bylo 450 osob ošetřeno a požár pohltit 40 budov, mezi nimi několik zvláště hodnotných staveb. Pro osadu byla příznačná dřevěná

zástavba. Vítr roznášel jiskry, které tak zapalovaly budovy třeba až 200 m od sebe. Příčinou požáru mohlo být to, že do elektrického zařízení zasáhly odborně nezpůsobilé osoby. Obecně je v Norsku příčinou požárů č. 1 stále větší množství elektrických zařízení v domácnostech, na kterých vznikne vada, nebo které se používají chybně nebo bez odborného dohledu. Mnozí občané osady Lærdalsøyri jsou dodnes rozhořčení z nedostatečné finanční pomoci osadě a zájmu od státu. Sliby, které dostali, se ukázaly být prázdné.

Březen – Při příležitosti Mezinárodního dne žen vyšlo do ulic několik desítek tisíc lidí po celém Norsku. Byli rozhořčení situací kolem plánovaných potratů. I když potrat je v Norsku legální, řada lékařů má k jeho provádění výhrady – a ženy s jejich žádostmi posílají ke svým liberálnějším kolegům. Ženy vyprávějí o ponížení, které cítí, když se jim toto stane. Ne, že by potraty byly v Norsku tak ožehavým tématem jako například v katolickém Polsku, Španělsku či Irsku, nicméně navzdory velice dostupnému poradenství, antikoncepci atd. je počet potratů v Norsku stále dost vysoký a řada lidí se ptá, proč tomu tak je a zda to takhle skutečně být musí.

Z dalších zpráv lze zmínit lyžaře Pettera Northuga, ze kterého se navzdory neúspěchům v ZOH a předčasně přerušené další účasti v loňské sezóně, rýsuje největší sportovní hrdina Norska všech dob; jenomže na rozdíl třeba od Bjørna Dæhlieho a Vegarda Ulvanga kolem něj vznikají diskuse a roztržky. Proč je tak sporný? Někteří říkají, že se z něj kvůli velkým úspěchům stal „arogantním spratek“. Když udělá velkou kauzu tím, že slovně napadá ostatní a provokuje Švédy a jejich krále, tak jeho chování mnozí nazývají nesportovním. Pokud ovšem porazí Švédy, tak ho milují více než kdy předtím. Sám prohlásil, že nevraživé vystupování je pro něho motivačním faktorem a podněcuje jeho instinkt „bojovat“. Lidem se příliš nezamlouvá ani jeho záliba v pokeru, ani to, že občas klesne ke lží, aby mohl mít pokoj od hledáčku médií. Loni navíc sklídl velkou bouři nevole poté, co naboural auto a utekl před policií od zraněného spolujezdce. V důsledku toho visel jeden čas otazník nad Northugovými smlouvami se sponzory a také s Lyžařským svazem. Pro jiné lidi je ale Northug symbolem naprosto nezbytného podrábání zastaralé norské mentality. Kritika vůči němu je vnímána jako kritika obecnější – a touha po tolik potřebné modernizaci Norska, která zvýší individualitu, smělost a víru ve vlastní dovednosti.

Duben – Uplynulo 20 let od pořádání údajně kouzelných ZOH v Lillehammeru, které ukázaly světu, čím je Norsko a jaké hodnoty Norové zastávají. Země za ně sklídila mnoho poct a ještě dnes tam hry vyvolávají nadšení a hezké vzpomínky. „Nejlepší ZOH vůbec,“ tvrdil nejen tehdejší předseda Mezinárodního olympijského výboru Juan Antonio Samaranch. Nedávno byla odeslána a později zrušena žádost o pořádání her v Oslu v roce 2022. Zvedla se kvůli nim totiž vlna protestů a podle průzkumů mělo upořádání ZOH v Oslu a vůbec v Norsku mizivou podporu, což potvrdilo i hlasování obyvatel Osla. Za negativitou byly obavy z plýtvání a překročení rozpočtu, stejně jako odpor vůči olympijskému výboru v Norsku i ve světě a jeho údajné nedemokratickému smýšlení a aroganci. Navzdory mediální masáži se nepodařilo nové hry v Norsku prosadit.

Květen – V norských médiích se psalo a mluvilo o tom, že tamní vláda zbaběle „odstříhla“ Dalajlámu, aby ustoupila Číně. Duchovní vůdce Tibeťanů při své návštěvě Evropy poprvé zavítal do Norska, kde se s ním nikdo z vlády nesešel. Dalajláma ale zdůrazňoval, že jeho návštěva je nepolitická. Pozvali ho zástupci mládežnických odnoží stran a Tibetského výboru norského parlamentu, spolu s jedním buddhistickým spolkem v Norsku, a to při příležitosti 25. výročí udělení jeho Nobelovy ceny za snahy o pokojná řešení v boji o osvobození Tibetu. Podobně jako EU a USA i Norsko oficiálně pokládá Tibet za součást Číny. Vláda se údajně bála zejména o vývoz norských ryb do Číny, jenže to není zrovna pádný argument, jelikož podle norských médií obchod po udělení Nobelovy ceny čínskému disidentovi Liou Siao-Poovi ještě stoupl. Podle kritiků Norové zaprodali veškeré zásady, hodnoty a důstojnost. Aby toho nebylo málo, stalo se tak v roce 200. výročí norské ústavy, jedné z nejstarších na světě, o níž se říká, že byla na svou dobu velice liberální a demokratická.

Loni se opravdu po celý rok, ale hlavně na státní svátek 17. května, slavilo, že norské ústavě je 200 let. Ústava byla proto převezena zpět do místa svého původu, Eidsvollu (*viz fotografie z Eidsvoll1814.no*), kde při této příležitosti proběhl slavnostní kulturní program. Zúčastnili se ho členové všech tří královských rodin skandinávských zemí, jež byly „hlavními činiteli v průběhu dramatických událostí v roce 1814 a s nimiž sdílí Norsko části svých dějin“. Opět vypukla diskuze o vztahu Norska k EU a o demokratičnosti a reprezentativnosti dnešního systému v řadě otázek, které ohrožují národní suverenitu. Má Norsko i nadále setrvat v Evropském hospodářském prostoru? Vyvažují negativa výhody?

V květnu také protestovali zemědělci, kteří si stěžovali na výsledek každoročního vyjednávání s úřady a politiky. Blokovali silnice a balírny vajec pomocí traktorů a přijížděli demonstrovat před parlament – nesouhlasili s nástupem nové ministryně zemědělství. Chtěla mimo jiné podporovat rozšiřování na větší jednotky a hlavně zrušit v Ústavě zakotvenou zásadu předkupního práva a odkupu rodinné půdy, jež platí v Norsku dodnes, a je považována za místně specifický systém vlastnictví a dědění. Byl to současně základní stavební kámen rolnické společnosti, jež se už ve středověkém Norsku těšila větší svobodě a panovala v ní větší rovnost než v kterékoliv jiné evropské zemi.

Srpen – Stávkovali učitelé: kritickým bodem byla část pracovní náplně mimo vyučování, kterou dnes učitelé rádi odpracovávají z míst mimo školu. Zaměstnavatel požadoval rozšíření času, jenž je vázán na přítomnost ve škole. Nekompromisním požadavkem učitelů je, aby zaměstnavatel od tohoto záměru upustil, jinak prý žádná dohoda není možná. Učitelé tvrdí, že čas vázaný v norském školství na přítomnost ve škole, což je okolo šesti hodin denně, patří mezi nejdelší v Evropě a je asi o deset hodin týdně delší než například ve Finsku.

Rusům velmi chutná norský losos i jiné druhy ryb, jenže když velmoc v srpnu v rámci svých protiopatření, řekněme odvety, proti sankcím západu, znemožnila dovoz ryb a mořských plodů, začaly norské firmy, které chovají a prodávají ryby, hledat odbyt jinde, což se jim povedlo a údajně nakonec vůbec nepocítily ztrátu ruského trhu. Také je pravděpodobné, že se část těchto norských ryb a mořských plodů dostává do Ruska skrze třetí země, které se k sankcím nepřipojily.

Říjen – Podle některých Norů byla hlavní norskou zprávou tohoto měsíce událost, ke které nikdy nedošlo: Hora Mannen, která se nezřítla, nesesunula dolů. Zatímco Češi se potýkají spíše s velkou vodou, v Norsku přichází nejvážnější hrozba přírodních pohrom, které si žádají lidské životy, v podobě sesuvů půdy, sněhu a kamení. Nelze ale obyvatele nutit k tomu, aby se z rizikových lokalit vystěhovali. Vyvolávat sesuv uměle?

Vyhodit horu do povětří? To je otázka, kterou si kladou norští geologové. Však hora Mannen a další monitorované prasklé hory dělají starosti nejen jim, a to právě kvůli stupňujícímu se nebezpečí. Vydáté srážky způsobují velké pohyby ve skalních masivech a oslabují je. Již dříve byl stanoven termín, do kdy musí dojít k sesuvu, jinak horu Mannen případně vyhodí do povětří. Ovšem než tak učiní, chtějí si být odborníci reakcí hornin tak jistí, jak jen to je možné.

Měsíce běžely a sesuv se nekonal; starosta okresu Rauma, kde se hora Mannen nachází, spolu s odborníky hloubali nad trvalým řešením pro evakuované lidi. Ty poznamenala nejistota ohledně toho, zda se budou moci někdy vrátit do svých domovů. Na předpovědi odborníků o tom, kdy se sesuv půdy spustí a jak bude velký, se nelze příliš spoléhat – je zde příliš mnoho neznámých. Podle některých je nejpravděpodobnější, že sesuvy budou rozděleny na několik menších a budou rozloženy do mnoha let. Uskuteční-li se odstřel, snadno může dojít k tomu, že hora bude méně stabilní a bude tím pádem ještě nebezpečnější než dříve. A podaří-li se odstranit to, co je dnes považováno za nebezpečné, tak se zase vystavujeme riziku, že bude odkryta další a stejně nebezpečná část za tím. Vždyť vše je jen součástí většího a vyššího masivu. Najdou se i lidé, kteří tvrdí, že horu nelze vyhodit do povětří, protože pak nepůjde svalovat různé majetkové škody na přírodu...

Snad nelze lidi nutit k tomu, aby se z rizikových lokalit vystěhovali. Byť je relativně vysoké riziko, že se jim něco v průběhu jejich dlouhého života stane, většinou se nechtějí přemístit, neboť jsou silně vázáni ke svým známým místům a ke všemu, co znají a na co jsou navyklí. Bylo by tomu zcela jistě jinak, kdyby se vědělo, že k sesuvu dojde třeba příští měsíc.

Listopad – Aby toho nebylo málo, rozvodněná západonorská řeka Opo v listopadu hloubila břehy daleko od původního koryta a spláchla jak domy, tak pozemky, na nichž stály. A tak byl loňský rok v Norsku nejnákladnějším za posledních 20 let, co se týká výše odškodného vyplaceného pojišťovnami.

Yngvar Brenna na základě své přednášky pro Severskou společnost v únoru 2015

První setkání s Její Excelencí, norskou velvyslankyní Siri Ellen Sletner

Dne 26. října 2015 měli členové i příznivci Severské společnosti jedinečnou možnost poprvé se setkat s norskou velvyslankyní, Její Excelencí Siri Ellen Sletner, která v Praze působí od roku 2014.

Tato diplomatka vystudovala historii, politologii a veřejné právo na Univerzitě v Oslu, diplom má i z College of Europe v Bruggách. Za svou kariéru pracovala na mnoha vedoucích pozicích v norské státní správě. Před Českou republikou vedla diplomatickou misi Norska v Maďarsku a Slovinsku.

Foto: Jiří Bartoň

Dne 4. února 2015 proběhla v Domě ČSVTS zajímavá přednáška z cyklu **Poznáváme pobaltské země**. Lotyšskem nás provedl pan Josef Miškovský. Na fotografii (uprostřed) poznáte Jeho Excelenci pana velvyslance Lotyšské republiky Albertse Sarkanise, který vystoupil s projevem na závěr besedy. Odmítl čestné místo a dal přednost posezení přímo mezi členy naší Společnosti.

Foto: Jiří Bartoň

Tamtéž se 28. ledna konala i přednáška na téma **Jak žijí důchodci ve Finsku** pana Jana Marušky, dlouholetého pracovníka MZV ČR a výborného znalce severských zemí, zvláště Finska a Švédska, kde několik let působil na velvyslanectvích ČR.

Foto: Jiří Bartoň

Do třetice Dům ČSVTS a zároveň druhá vzpomínka na přednášku **Metrostav na Islandu**, která se konala 26. března. Přednášející pan Aleš Gothard stojí nalevo od Lidmily Němcové, vedoucí naší islandské sekce a pořadatelky této úspěšné akce. Fotografii doplňují představitelé České manažerské asociace, kteří se na pořádání přednášky významně podíleli.

Foto: Jiří Bartoň

A poslední letošní vzpomínka na severskou akci – 15. ledna se v Národní galerii na Praze 7 konala přednáška ředitele dánského renomovaného studia Hennig Larsen Architects, pana **Louise Beckera**, kterou rádi navštívili i někteří z členů Severské společnosti.

Foto: Jiří Bartoň